

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

Sectio II. De Sponsalibus, varia Dubia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 7

ad quando certo constat de causa sufficiente ad eorum solutionem. Vnde non est opus relaxatione iuramenti. Per accidens tamen, ut ratione scandalit vitandi, fieri potest, ut necessaria sit Iudicis autoritas. Sa verb. *Sponsalia*, num. 12. Sanch. d. 69. Gutier. cap. 35. num. 4. Filliuc. tract. 10. num. 299.

Propria autoritate dissolui possunt Sponsalia. Vel quando causa dissolutionis est publica. Vel quando causa est occulta, & simul etiam sunt occulta Sponsalia. Vel quando Sponsalia sunt publica, sed causa dissolutionis ita est occulta, ut probari non possit in iudicio, nisi magnum scandalum inde timeatur. Henricus, lib. 1. cap. 14. Sanch. d. 69. & 70.

Index quo coram dissoluenda sunt Sponsalia, quando ad eorum solutionem Iudicis requiritur autoritas: est Index Ecclesiasticus Ordinarius, vel delegatus, ut Episcopus, vel delegatus ab ipso Episcopo. Parochus vero non

est competens. Quia ipse non habet in foro externo iurisdictionem. Sanch. d. 69. num. 10. Reginald. lib. 3. num. 168. Filliuc. tract. 10. num. 299.

Quando dubitatur, num causa dissoluedi Sponsalia sit sufficiens: aut quando moraliter non constat, adesse causam sufficientem ad illa dissoluenda: non possunt absque Iudicis autoritate dissolui. Quia dissolvens propria autoritate in hoc casu exponeret se periculo committendi iniustitiam contra alterum sponsum, qui non debet iure sibi acquisito per Sponsalia spoliar. Gutier. cap. 35. num. 7. Reginald. lib. 3. num. 168. Sanch. d. 69. num. 9.

Tamen ut quis licite possit recedere ab Sponsalibus in foro conscientie, satis est, ut unus testis de certa scientia iurans, vel fama: imò si esset persona fide digna testificans, & de certa scientia testaretur, nec esset necessarium iuramentum. Filliuc. tr. 10. n. 301. Sanch. d. 69. n. 9.

55
Quid agendum in dubio de causa sufficiente?

56
Quando possit quis in foro conscientie ab Sponsalibus recedere.

SECTIO SECVNDA

De Sponsalibus, varia Dubia.

CAPVT V.

Circà Sponsalium Obligationem.

DVBIVM I.

An violatio iuris, quod ex Sponsalibus acquiritur sponsi in corpus, fornicando cum altero, sit adulterium.

17
H. adulterium

ADULTERIUM est. Quia l. se. uxor. 1. §. ff. ad leg. Jul. de adulter. dicitur: Dinnus Vetus, & Antoninus responderunt etiam in Sponsam hoc ipsum vindicandum, (id est adulterium) quia nec Matrimonium qualecunque, neque spem Matrimonij violari permittitur. Vbi de Sponsalibus de futuro est sermo; nam de presenti non spes Matrimonij, sed Matrimonium ipsum dicitur. Sic Gloss. ad cap. Quemadmodum, verb. Sponsam, de iureiur. Abbas Cap. Discretionem, num. 4. de eo qui cognovit consanguineam, & ibi Alexan. de Neuo, num. 11. Gregor Lopez l. 1. verb. Odesposada, tit. 17. part. 7. Sarmiento l. 1. select. cap. 5. num. 1. & ex Theologis Palud. in 4. dist. 27. question. 1. art. 3. num. 17.

Non est adulterium. Quia ex Gelasio cap. lex illa 36. qu. 1. & D. Thoma 2. 2. q. 154. art. 8. in corp. Adulterium est alieni tori violatio, sed accedens ad Sponsam de futuro minimè torum violat alienum, cum hic ante matrimonium de presenti non concedatur sponsis: ergo adulterium non admittit. Ità Henricus, lib. 1. de Matrimon. cap. 13. num. 4. Viuald. part. 1. de spons.

num. 9. Ludovic. Lopez part. 1. cap. 29. & part. 2. de Matrimon. cap. 36. Manu. tom. 1. sum. cap. 33. num. 5. Sanch. lib. 1. d. 2. num. 22.

Idem assero existimans in lege illa pro prima parte adducta concedi vindictam sponso, non ratione adulterij, sed quia est atrox iniuria sibi illata.

59
Idem assero.

DVBIVM II.

An circumstantia Sponsalium in fornicatione sit Censuario aperienda,

ESTO circumstantia Sponsalium adulterium non constituat, est tamen in Confessione explicanda tam ex parte sponsæ de futuro, si cum alio fornicetur, quam ex parte sponsi, si ad aliam accedat. Quia est duplex malitia, altera fornicationis, altera violatorum ac fractorum sponsalium, ob id enim dirimi possunt. Cap. Quemadmodum, de iureiur. Sic Sarmiento lib. 1. select. cap. 5. num. 1. Ludon. Lopez part. 1. cap. 29. Petr. de Ledes. de Matrimon. qu. 43. art. 1. dub. ult.

60
Est necessarium in Confessione aperienda.

Non est necessarium explicanda, nec ex parte sponsæ, nec sponsi. Quia solæ circumstantiæ mutant species sunt necessarium confitenda, hæc autem non mutat speciem, cum non sit adulterium. Ità Covar. 4. Decretal. part. 1. c. 1. num. 14. Viuald. part. 1. de sponsal. num. 10. Ledesma qu. 43. art. 1. dub. ultim. ait hanc sententiam esse probabilem.

61
Aperienda necessarium non est.

Utamque sententiam sustineri posse probabiliter puto, ego autem crediderim cum Thoma Sanchez lib. 1. d. 2. num. 6. eam sponsalium circumstantiam necessarium esse in Confessione aperiendam quando se tenet ex parte femine.

62
Audiens sententia.

A 4 id

COBAR
eod. Mor
m. III. IV.
F. IV.

8 Theologia Moralis. Lib. XXIV.

id est, dum aliquis fornicatur cum sponsa alterius de futuro; tunc enim tenetur uterque delinquens fateri hanc sponsalium circumstantiam. Quia talis fornicatio est contraria fidei in sponsalibus data. Verum quando se tenet ex parte viri, non est de necessitate detegenda in confessione. Quia quamvis etiam contineat ea fornicatio iniuriam, ac circumstantiam diversam specie iniuriarum adversus ius acquisitum sponsae per sponsalia: verum cum ea iniuria reputatur, prudentum arbitrio, levis in fornicatione sponsi de futuro venialis culpe limites non excedit. Quod secus est in sponsae fornicatione, quae, prudentum iudicio, atrox sponsi reputatur iniuria.

D V B I V M I I I.

An sufficiat, ad Sponsalium valorem promissio merè interna facta homini: licet non adsit externa acceptatio.

⁶³ *Sufficit ad sponsalia.* **S**clusa iuris positivi dispositione attento solo iure naturae promissio interna homini facta obligat, ut si mente aliquis se obliget, non quidem per modum voti Deo, sed feminae ad ducendum illam. Quia non implere, continet mendacium, & saltem est infidelitas, quae culpa est iure naturae prohibita. Sic Ledes. *part. 2. question. 18. art. 1. dub. 3.* Palaci. *lib. 5. de contrah. cap. 11.* Mendoza *lib. 1. de pati. cap. 4. num. 8.* Moli. *tom. 1. de iust. tract. 2. d. 266.* Dicunt hanc sententiam esse probabilem Sotus, Angles, & Aragon. citandi.

⁶⁴ *Non sufficit.* **N**on sufficit promissio merè interna. Quia unus non obligatur alteri nisi per modum sibi connaturalem, & humanum, qui est verbis, vel signis externis: Ergo quamvis Deo, qui cordium est scrutator possit homo actu interno obligari, homini tamen, qui sola intuetur externa, non potest. Ità D. Thom. *2. 2. qu. 88. art. 1.* Tabien. *verb. Votum, initio, & qu. 4. num. 5.* Sotus quamvis dubius, inclinat in hanc partem *lib. 3. de iust. quest. 5. art. 3.* Henric. *lib. 13. de excomm. cap. 16. num. 5.* Manuel *tom. 1. sum. cap. 95.* Angel. *verb. Votum, initio.* Gutier. *l. 2. qq. Canon. cap. 22. num. 4.* Sanch. *lib. 1. d. 3. num. 5.*

⁶⁵ *Hic haere.* **H**is adhæreo, abnegans, esse mendacium, aut infidelitatem. Quia ea videtur esse tacita conditio illi internae promissioni, si alteri intimata ab eo acceptetur: nec est simile de promissione interna facta Deo, cui prae cordia patefunt.

D V B I V M I V.

An censenda sit sufficiens ad sponsalia re-promissio, quando alter fidem dat de Matrimonio contrahendo: alter vero non re-promittit expressè, sed acceptat promissionem, verbi gratia, dicendo, Placet, vel accepto, vel gratias ago pro beneficio.

⁶⁶ *Censenda est sufficiens.* **E**A acceptatio censenda est re-promissio, Eideoque vera conficiuntur sponsalia, uter-

que obligatus manet sponsus. Quia sicut Matrimonium claudicare nequit, sed ex utraque parte, aut ex neutra debet esse validum, ita & sponsalia: sed dicente altero per verba de praesenti. Accipio te in meam, si mulier respondeat: Placet, est Matrimonium: Ergo dicente altero per verba de futuro: Accipiam te in meam, si mulier respondeat: Placet, erunt vera sponsalia, & censetur illa re-promissio. Sic Palud. *in 4. dist. 27. qu. 1. art. 1. num. 2.* Veracruz *append. ad specul. dub. 9. ad 2. fol. 44.* Henric. *lib. 11. cap. 11. num. 2.* Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 18.* Rosel. *verb. sponsalia, num. 1.* Sylvest. *ibi, initio.* Nauar. *sum. 6. isp. cap. 22. num. 22.*

Ea acceptatio non est censenda re-promissio, qua acceptans alligetur. Quia in dubio obligatio inducenda non est, cum sit contra possessionem voluntatis suam libertatem possidentis: sed acceptans illam promissionem, potest acceptare in quantum est in sui favorem, nempe, ut solum promittens ipsi obligetur: ergo si aliud obligationis mutuae signum non interfit, minime dicendum est, ex illa acceptatione re-promittere, & obligari. Ità Sotus *in 4. dist. 27. qu. 2. art. 1.* Ludovic. Lopez *tom. 2. Instructor. de Matrimoni. cap. 6.* Petr. de Ledes. *de Matrimoni. qu. 4. art. 1. dub. 1.* Sanchez *lib. 1. d. 5. num. 5.* & alij.

Cum his opinor. Quia tacens quidem consentire censetur in quantum est in sui favorem non tamen in sui praedicium. Reg. *Qui tacet, de regul. iuris in 6.* unde taciturnitas non est sufficiens signum consensus ad obligandum personam, ut bene docet Glossa *l. filiusfamilias 8.* Ergo similiter acceptans promissionem, censetur solum acceptare, in quantum est in favorem sui, ut alter maneat sibi obligatus: non autem in sui praedicium, ut ipse obligetur. Fateor autem Matrimonium claudicare non posse, nec alia ratione acceptari, quam ut Matrimonium sponsalia tamen quamvis ut sponsalia claudicare nequeant: at quatenus continent promissionem possunt claudicare, nam potest esse promissio unus absque alterius re-promissiones quare possunt acceptari in quantum promissio obligans solum promittentem.

D V B I V M V.

Dato, quod simplex ista acceptatio non sit re-promissio, is qui fidem dedit, obligatur, ad contrahendum Matrimonium, altero minime obligato.

Obligatur quidem non ut sponsalium, cum ea nulla sint, quia re-promissio defuit: Sed ut simplicis promissionis. Quia quamvis sponsalia claudicare nequeant, sed aut uterque, aut neuter obligatus debeat manere, ac simplex promissio potest esse ex parte unius, altero ab obligatio immuni manente, ut contingit, dum aliquid liberaliter promittitur: Ergo cum hic alter promiserit Matrimonium, altero nihil re-promittente, solus promissor obligabitur. Sic Guillerm. quem refert, & sequitur Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 18.* Rosel. *verb. Sponsalia, numer. 1.* Tabien. *ibi qu. 3. num. 4.* Arnil. *num. 1.* Sotus

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 9

Sottus in 4. dist. 27. question. 2. articulo. 1. Henrici. lib. 1. c. 13. num. 2. Manus. tom. 1. sum. c. 244. n. 1. concl. 1.

70 Non obligatur, si alter non repromittat. Quia Matrimonij promissio non est gratuita, & liberalis donatio, sed contractus onerosus, facio, ut facias. Ergo habet implicite conditionem tacitam, si alter similiter se obliget; inde se non obligante, nulla conserget ex priori promissione obligatio. Ita Molina tom. 2. de iust. tractat. 2. d. 263. Veracuz append. ad specul. dub. 9. ad 2. fol. 44. & alij.

71 Ego autem existimo, quando Matrimonij promissio sit gratis, & liberaliter, tunc altero acceptante promissionem, nec repromittente solum promittentem obligari: & in hoc casu primam sententiam veram iudico. Si vero promissio illa non gratis facta sit, sed respectu, & per modum contractus: tunc necessarium esse crediderim alterius repromissionem, & dum ea non accellerit, priorem promissionem non esse efficacem ad obligandum promittentem, sed posse liberè, & tuta conscientia à fide præstita rescire. Quia dum celebratur contractus vltro citroque obligatorius, antequam vtrique pars se obliget, nondum est contractus perfectus, sed ante contractus perfectionem liberè potest alteruter rescipere. Mecum Sanchez lib. 1. d. 5. num. 12.

DVBIVM VI.

An Promissio Matrimonij contrahendi absenti facta possit ante absentis acceptationem reuocari, nemine pro eo acceptante, aut stipulante.

72 Non potest reuocari, nec necessaria est acceptatio, ut promissio illa Matrimonij absenti facta obliget. Quia in cap. Veniens, qui Clerici, vel vovet. promissio Matrimonij absenti facta ponitur tanquam valida, & constat ex contextu nullum absentis nomine acceptasse; ibi: Mulier cuiam viro absenti, fide data, se nupturam promittit. Sic Guiller. quem refert, ac sequitur D. Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 28. Tabies. verb. Sponsalia, question. 3. num. 4. Atmil. numero tertio.

73 Reuocari potest promissio absenti facta, si nullus pro eo acceptet. Quia promissio facta absenti est reuocabilis ante acceptationem, (vt P. Sanchez lib. 1. d. 6. late ostendit), nec inuenitur aliquid speciale statutum de Matrimonij promissione: Ergo idem de ea dicendum est. Ita Gloss. ad cap. Veniens, ubi ponitur tanquam valida promissio Matrimonij absenti facta: & ait Glossa verb. Promittit absenti: Per interpositam personam, que mandatum habebat ad hoc: alias nihil est. Ioan. Andr. ibi, num. 8. Potest sponderi absenti, dummodo sciat, vel ratum habeat. Sanch. citatus, num. 24.

74 Profectò, ut promissio Matrimonij absenti facta irrevocabilis sit, oportet, ut absenti intimetur per nuncium ad id à promittente destinatum, vel Epistolam: nec sufficit, si aliunde abiens certior factus acceptet. Quia in reliquis promissionibus id desideratur iure communi, & Regni, ut docet Sanch. ubi supra. Dum autem

coram nuncio à promittente immisso alter acceptat, statim est firma, & irrevocabilis promissio. Quia ex eo, quod nuncius immittitur ut intimer, censetur is quasi procurator, ac gerens promittentis vices, ut promissionis acceptatio coram ipso facta, coram mittente fieri censetur.

DVBIVM VII.

An promissio Matrimonij absenti facta, à quo stipulante, seu acceptante absentis nomine, possit reuocari.

75 Reuocari non potest. Quia hoc speciale est in Matrimonij promissione, ut possit quis alteri absenti stipulari id est, acquirere illi obligationem: ac proinde non poterit promittens rescire, etiam ante absentis acceptationem. Probatur ex Cap. Sicut, de sponsal. Sic Gloss. & Alex. de Neuo num. 15. & Doctores asserentes, stipulationem hanc naturaliter, & iure Canonico obligare, & quando firmatur iuramento: idem consequenter dicent in promissione hac Matrimonij. Hos citat Sanch. lib. 1. d. 7.

76 Potest reuocari, quando promissio Matrimonij est respectiva; licet quis nomine absentis stipuletur absque ipsius speciali mandato ad repromittendum: & quamvis verba promissionis dirigantur in presentem, ut promitto tibi me ducturum Mariam. Quia nemo pro alio stipulari potest in contractibus vltro citroque obligatoriis: & non obstante stipulatione, liberum est contrahenti retrocedere, donec mutua obligatio alterius sibi sit nota. Ita Sanch. l. 1. d. 7. numer. 3. 1. & alij apud ipsum.

77 Hoc verum existimo, nisi alter stipulans contraheret promittendo pro absente Matrimonio, id est, pollicendo, se facturum, & curaturum; tunc enim non potest promittens rescire. Quia est mutuus contractus vtriusque celebratus: & sicut stipulans potest cogi, ut curet, & faciat, quod in se est, ad quod se obligauit; ita & promittens tenetur fidem serbare.

DVBIVM VIII.

An ad valorem sponsalium sufficiat, ea deliberatio, que ex iracundia calore procedit.

78 Duplicitur dicitur actus deliberatus. Primò, ut distinguitur contra motum primò primum, in quo nulla est libertas: & secundo primum in quo tenuis libertas est, & insufficiens ad culpam mortalem. Secundò, quando adest maturum consilium, præuigilanteque deliberatio omnium circumstantiarum, que in ea re occurrere possunt. Quasi etiam igitur, nùm deliberatio, que ex motu iracundie procedit; sufficiat ad sponsalia constituenda?

79 Non sufficit, sed requiritur plena, ac matura. Quia in cap. Dinortium, de penis. dist. 1. & Cap. si quis iratus 2. question. 3. & Reg. Quidquid calore 48. ff. de regul. iuris, & lib. 3. ff. de divor. expresse

expresse habetur, quod calore iracundiae sit, non prius ratum esse, quam si ex perseverantia apparuerit iudicium animi fuisse. Et quia l. 2. ff. ad l. l. maiestas habetur, iuramentum calore iracundiae praestitum minimè ligare. Sic Auctores adherentes contractus calore iracundiae initos ratos non esse, nisi cum plenum iudicium adest, confirmantur. Hi sunt Gloss. ad cap. Si quis iratus. Barthol. in Reg. Quidquid, num. vii. & ibi Decius num. i. Iason l. si filiam, numer. 5. Cod. de inoffic. testam. Felin. cap. Matthaeum in 2. notab. 2. de simonia, & alij.

80
Sufficit qui-
dem,

Sufficit quidem, nec requiritur plena, ac matura deliberatio. Quia ea deliberatio sufficit ad sponsalia constituenda, quae sufficit ad lethale culpam patranda: sed iracundiae calor non excusat à culpa lethali: ergo non excusat à rata sponsalium constitutione. Ita in casu simili de voto, & iuramento, Nauar. sum. Lat. cap. 18. numer. 7. & Hilpa. num. 3. Molina tom. 2. de iust. tract. 2. d. 267. Palud. in 4. dist. 38. qu. num. 9. & 10. Medi. lib. 1. sum. cap. 14. §. 6. Manuel 2. tom. sum. cap. 92. num. 1. Ludovic. Lopez part. 1. Instru. cap. 43. Et in propriis sponsalium terminis. Palud. citat. num. 9. & Sylvest. verb. Porum 2. qu. stion. 13.

81
Auctoris re-
solutio.

Existimo, eam deliberationem exigere, & sufficere, quae in materia lethalis culpa sufficeret, ut consensus culpa lethalis esset. Unde si quis ira, aut alio passionis motu subito percipit sponsalia contrahat, si tanta est passio, ut rationis iudicium obtenebret, & deliberationem ad peccatum mortale requisitam impediat aded, ut si illo subito motu hominem interimeret, non esset mortale piaculum: tunc sponsalia non erunt valida deliberationis defectu. Si autem non ita impediat deliberationem, quin homicidium illud tunc commissum esset culpa lethalis, sponsalia erunt valida. Probo, id requiri. Quia sponsalia suapte natura obligant ad mortale: Ergo peccunt deliberationem ad mortale requisitam. Certè minor deliberatio non est sufficiens ad violandam sponsalium fidem, nec ut actus sit simpliciter voluntarius. Porro illi textus pro prima parte adducti intelligendi sunt cum iracundia priuat rationis usum, & deliberationem ad culpam lethalem. Mecum Sanchez libr. 1. d. 8.

DVBIVM IX.

An destitutus sensibus, quibus naturam,
& vim contractus valeat edoceri,
(ut surdus, & mutus à na-
turalitate) possit Spon-
salia inire.

82
Inire non
potest.

Inire non potest. Quia quamvis instinctu natura moritur, quid copula sit, illiusque ardore brutorum more prematur: ac impossibile videtur, nosse quid Matrimonium sit, ut importatius in alterius corpus: Ergo in illud consentire non potest. Sic Anchar. ad Cap. Cum apud, de sponsal. num. 5. Baldi. l. Discretis, num. 1. Cod. Qui testam. fac. poss. ubi Iason num. 8. Angel. Fulgos. Ludou. de Roma ibi. Flamin. de resign. benef. lib. 5. qu. 3. num. 16. & alij.

83

Potest sponsalia inire, si intellectum perspi-

cacem (de more) habeat, ita ut signis edoceri valeat, quid sit Matrimonium, & signis indicare consensum. Quia cap. Cum apud, in responsione dicitur: *Videmus, si talis*, (nempe mutus, & surdus, de quo erat quaestio) *velit contrahere, non debet sibi denegari*. Vbi cum in singulari loquatur, videtur intelligere de eodem utroque morbo laborante. Et quia muti, & surdi simul, secundum omnes possunt confiteri, & absolvi: ergo, & sponsalia, ac Matrimonium inire. Ita Hostiensis Ioan. Anton. Cardin. & alij quos refert, & sequitur Sanchez libr. 1. d. 8. num. 12. Ochagan. quæstion. 5. numer. 3. Villalo tract. 12. diff. 4. numer. 1. Machad. libr. 3. part. 1. tractat. 6. docu. 6. numer. 1. Diana part. 1. tractat. 6. resolut. 9. Baunys de Matrimon. tractat. 12. quæstion. 11. assert. 2.

Potest in-

Hoc probabilius puto experimento edocui; quia plerumque mutos ita perspicacia ingenij praeditos esse vidi, ut multa explicatu difficillima facile signis manifestent, aliisque ipsis significata intelligant.

84
Hoc probabi-
lius puto.

DVBIVM X.

An qui est simul surdus mutus,
& cæcus, possit Spon-
salia inire.

Potest sponsalia, ac Matrimonium contrahere. Quia ingenij perspicacia valet naturae superare defectus, ut huiusmodi eger possit circa contractus huiusce obligationis edoceri. Sic Hostiensis Ioan. And. Anton. Panormit. Alex. de Nevo, Henric. Ang. Tabie. Gregor. Lopez. Brunel. apud Sanchez libr. 1. d. 8. num. 20. 13.

85
Potest con-
trahere.

Minimè id potest. Quia cæcus mutus, & cæcus à natalitio non habet unde possit, quid sint sponsalia, ac Matrimonium edoceri. Ita Anchar. ad cap. Cum apud, num. 5. Alex. Carrer. libr. 1. de sponsal. cap. 4. Sanchez citat. Leand. tractat. 9. d. 1. quæstion. 20. Ochagan. quæstion. 5. numer. 2.

86
Contrahere
non potest.

Equidem primæ sententiæ fundamentum nullomodo percipere valeo. Unde existimo secundam longè probabiliorem esse quamvis hæc à natura non habeat, sed casu: nisi antequam in hæc incideret, novisset, quid esset Matrimonium. Idem dixerim de eo, qui tantum est surdus, & cæcus à natalitate. Quia mutus solis, signis edoceri potest, quid sit Matrimonium: cæcus autem signa hæc percipere nequit; nec etiam verba, cum simul surditie laboret.

87
Hoc mihi
certum.

DVBIVM XI.

An insanus, & mente captus possit Spon-
salia contrahere, seu Matrimonium
inire, si contrahens cum eo erat
consciis furoris, aut men-
tis impotentia.

Potest validè contrahere sponsalia, ac Matrimonium. Quia in decreto Fabiani Pontif. sponsalia con-
quod habetur Cap. Neque furiosus 2. quæstion. 7. tractat. dicitur.

88
Potest validè
contrahere.

Seccio II. Dubia de Sponsalibus. 11

dicitor: Neque furiosus, neque furiosa. *At* matrimonium contrahere possunt, sed si contractum fuerit, non separantur. Sic Glossa Cap. Dilectus de sponsal. verb. Furor, edocere videtur si contrahens alter erat furoris conscius.

89 Minime potest. Quia furiosum non posse contrahere, non oritur ex iniuria alteri contrahenti illata, ut si alter conscius sit, videatur illam remittere, ac proinde valida sint sponsalia: sed oritur ex deliberationis defectu, liberique consensus, cuius furiosus, aut capus mente est expertus. Ita Præpos. ad Cap. Dilectus, num. 2. Cōtar. lib. 4. Decretal. part. 2. cap. 2. numer. 7. & 8. Gregor. Lopez lib. 6. titul. 2. part. 4. verb. El que fue. Henric. lib. 11. cap. 4. num. 3. Sanch. l. 1. d. 8. num. 15.

90 Idem assero, dummodo furiosus, vel mente captus perpetuo huiusmodi mentis impotentia laboret: nam si lucidis intervallis gaudeat, potest eo tempore sponsalia, & Matrimonium initiare. Quia tunc rationis vltus est particeps. Constat ex Cap. Quamvis 7. qu. 1. & ex l. Divus, ff. de off. c. Præsid. & docet D. Thom. in 4. dist. 34. qu. 1. art. 4. vbi Richard. artic. 4. qu. 1. Bonavent. articuli, quæstion. 1. Sotus quæstion. vni. artic. 4. concl. 1.

DVBIVM XII.

An quando ab aliquo promissio fit animo promittendi, non tamen se obligandi: sunt vera sponsalia: ac promittens maneat, obligatus.

91 Sunt vera sponsalia, & promittens obligatus manet. Quia obligatio est naturalis effectus promissionis, sicut ignis calefacere: Ergo si cut posito igne, ve i. noli, apponens, calefactio sequitur: ita posita promissione animo promittendi, statim consurgit obligatio. Sic Petrus de Ledel. de matrimon. quæstion. 4. articuli. 1. dub. 2. & in alio simili, nempe in voto Sotus lib. 7. de inst. quæstion. 1. articuli. 2. ver. 3. Peña part. 1. Instruitor cap. 4. §. secundum Sotum. Mant. tom. 2. sum. cap. 92. num. 7. Aragon. 1. 2. qu. 88. articuli. 1. & alij.

92 Nec sunt vera sponsalia, nec promittens manet obligatus. Quia omnis obligatio, quæ non est ex lege, oritur ex privata hominis voluntate: ergo ubi deest se obligandi voluntas, deficit obligatio. Quia ex Cap. finali de condit. appof. vbi conditio contraria substantiæ Matrimonij ipsum annullat, licet verba, & intentio essent contrahendi: ergo cum de natura promissionis sponsalium sit animus se obligandi: ubi animus contrarius adfuerit, nulla erunt. Ita Henric. lib. 11. cap. 13. numer. 2. & in casu simili de voto D. Bonavent. Richard. Vigner. Palat. Armil. Tabie. Angel. Antonin. & alij quos refert, & sequitur Sanch. l. 1. d. 7. num. 5.

93 His hæreo Doctores, sciens, obligationem promissionis consurgere ex lege privata, quam promittens sibi imponit. At nulla lex obligat, nisi legislator obligare intendat.

DVBIVM XIII.

An qui promissionem Matrimonij futuris iuramento stabilis animo quidem iurandi, sed expresso non se obligandi: obligetur, constituaturque, vera sponsalia.

Obligatur, veraque sponsalia constituit. Quia aliter contrahitur obligatio in voto, quam in iuramento: in illo enim contrahitur per intentionem, in hoc verò per verborum deliberatam attestationem. Sic Hostiens. Cap. Ad audientiam. Caiet. 2. 2. qu. 89. articuli. 7. ad 4. Soto lib. 8. de inst. quæstion. 1. articuli. 7. ad 4. Cōtar. de pactis part. 1. §. 5. num. 2. Ludou. Lopez part. 1. instrucl. cap. 42. Manuel tom. 1. sum. cap. 192. numer. 4. & tom. 2. cap. 92. numer. 7. Aragon. 1. 2. qu. 89. art. 7. Henric. lib. 11. cap. 13. numer. 2. lit. Z, quamvis in voto contrarium teneat.

Nec obligatur, nec vera sponsalia constituit. Quia ut docet D. Gregor. l. 26. Moral. cap. 7. & habetur Cap. Humana 22. qu. 5. humanae res verba nostra talia indicant, qualia fœtis sonant: Deus verò qualia ex intimis proferruntur. Ita D. Bonavent. in 3. dist. 39. art. 1. qu. 1. num. 46. & ibi Richard. art. 1. qu. 1. Gabri. qu. 1. articuli. 2. concl. 5. D. Antonin. part. 2. tituli. 10. cap. 6. & alij ex Theologis, & Iurisperitis, quos citat, & sequitur Sanchez lib. 1. d. 9. numer. 9.

Hos sequor adiciens D. Thomam in 3. dist. 39. qu. 1. art. 3. quæstion. 3. vbi docet, iuramentum, ex ipsa iuramenti, ut iuramentum est, ratione, non obligare; nisi iuxta iurantis intentionem. Profectò oppositæ sententiæ fundamentum omnino abnego: quia utraque obligatio voti scilicet, & iuramenti, pendet ex voventis, aut iurantis intentione, ut adnotat Medina Codic. de resit. quæstion. 23. §. His non obstantibus.

DVBIVM XIV.

Dubitatur quis, num sponsalia contraxerit, tenetur ne implere.

97 Vi dubitat de promissione, tenetur implere. Quia qui dubitat de voto a se emissio implere tenetur: & quia quamvis in dubio potior sit possidentis conditio, exigitur tamen, ut possessio illa inuet; bona fide possidentis. Sic in simili voti casu Corduba in sum. quæstion. 147.

98 Haud implere tenetur. Quia in dubio melior est possidentis conditio non tantum in materia iustitiæ, sed in quacumque: sed in hoc dubio voluntas possidet suam libertatem, cum de vinculo contractus dubitetur: ergo in hoc dubio pro libertate est iudicandum. Certè hoc ius in sponsalium favorem cedit, magnam enim exigunt libertatem. Cap. Gemma, de spons. Ita in simili casu voti Sotus lib. 7. de inst. qu. 3. art. 2. Mantiel tom. 2. sum. cap. 99. num. 5. Henric. lib. 11. cap. 13. num. 5. & lib. 8. cap. 45. numer. 13. l. p.

Lit. P. Ludovic. Lopez. part. 1. Instrucl. cap. 45. §. dubitans. Sanch. libr. 1. d. 9. num. 11. plures citans.

99
Idem assero.

Idem assero existimans non obstat requiri bonam fidem possidentis : quia ante hoc dubium bona fide possidebatur libertas, nec superueniens dubium, quo sollicita diligentia vinci nequit, tollit bonam fidem, ut bene probat Couar. reg. Possessor. part. 2. §. 7. numer. 4. & Sarmien. lib. 2. select. cap. 10. num. 5. cum aliis, quos referunt. Itaque si sufficienti adhibita diligentia, adhuc quis manet dubius, utrum Matrimonium promiserit, minimè tenetur.

D V B I V M X V.

Certus est quis de promissione Matrimonij dubitat autem de animo se obligandi, tenetur, & non tenetur implere.

100
Non tenetur implere.

Implere non tenetur. Quia in dubio non præsumitur animus se obligandi, ut in iuramento docet Hostiens. Cap. Ad audientiam. Ioan. Andre. numer. 8. & alij. Et quia perinde videtur esse dubitare de animo se obligandi, ac dubitare de ipsa promissione; quia deficienti animo, non est promissio. Et quia in hoc dubio prænalet possessio libertatis. Sic in simili casu voti Sotus lib. 7. de iust. qu. 3. artic. 2. docum. 2. Capua l. 2. decis. cap. 31. Beia casu 49. fol. 233. Vega libr. 4. sum. casu 417.

101
Implere tenetur.

Tenetur implere. Quia verba exteriora prolata sunt naturaliter signa intentionis: & nullus præsumitur dicere, quod in corde non habet, ut latè probat Sanchez lib. 3. d. 15. num. 9. Quod adeò verum est, ut etiam in iuramento metu extorto, ubi vehemens coniectura de defectu animi se obligandi propter metum concurrit, verissimum sit, præsumi se obligandi animum, ut delicti præsumptio vitetur. Ità Sanch. lib. 1. d. 9. num. 13. secutus doctrinam D. Thomæ, Negro, Comarru. Soti, Tabie. Gratiani, Gutier. & aliorum, & casum iuramenti, aut voti ad Sponsalia transferens.

102
Hoc mihi certum.

Hoc mihi certum. Quia foris externus cognita huius dubij veritate sententiam feret proculdubio in promissionis fauorem, pro qua est præsumptio: ergo idem in foro conscientie est sentiendum: uterque enim foris, ubi externus falsæ præsumptioni non innititur, idem iudicat, ut probat Sanch. d. 5. nu. 20. Certè dum omninò dubitatur de promissione nulla est ex parte promissionis possessio, sed tota se tenet ex parte libertatis. Quando autem promissio est certa, & dubius animus; tunc possessio, & præsumptio est ex parte promissionis.

D V B I V M X V I.

An quæ fide promissis Matrimonium, & sub ea spe deflorat Virginem teneatur eam ducere.

103
Non tenetur eam ducere.

Non tenetur ducere eam, sed satis est dotem ei constituere. Quia iustitia commutativa tantum petit, æquale reddi: potest autem

id fieri satisfaciendo pecuniis. Sic D. Antonius. part. 3. tit. 1. cap. 19. Supplement. Gabrielis 4. dist. 18. q. 1. a. 2. concl. 5. Barthol. Ledes. de Matr. dub. 19. fol. 1296. vbi aiunt, teneri hunc, eam ducere, vel aliter satisfacere. Et alij qui Theologi moderni censent hoc esse probabile.

Tenetur quidem sub culpa lethali, eam ducere. Quia iustitia commutativa non tantum petit, reddi æquale, sed ut idem reddatur ex iustitia debitum: ut si equum furatus sis nulla restituta pecunia satisfacies: vnum enim pro altero invito creditore, solui non potest. lib. 2. §. marri. ff. si cert. petat. Sed hic ex iustitia commutativa tenebatur habere consensum, ut constat in omnibus contractibus, in quibus interuenit, do ut des: vel facio, ut facias. Ergo cum possit restituere, adhibendo eundem consensum ex iustitia debitum, ad id tenebitur. Ità D. Tho. in 4. dist. 18. quæst. vii. art. 2. ad 4. Richard. ibi. art. 1. q. 3. Palud. q. 1. art. 2. concl. 4. & 5. n. 14. Antonin. Rosel. Cordu. Salon, Veracruiz, Manuel, Vega, Capua, Ludou. Lopez & alij, quos refert, & sequitur Sanchez libr. 1. d. 10. numer. 3.

Cum his omninò sentio. Quia quamvis datum violatæ virginittas possit æquè pecunia rescari, eo quod amissa Virginitas non valeat in eadem specie restitui; at iustitia fidei consensus deceptio non potest æquè compensari nisi iniustum dolum auferendo, veroque consensu præstito: non potest in propria forma restitui. Nec potest dici verè æquale, dū in propria sit satis specie. Idem dixerim, quando non fuerit mutua promissio, sed vir fide promissit scemine matrimonium, si se deflorandam ei traderet: tunc promissioni virgo immitens tradit corpus. Quia est perfectus contractus, facio, ut facias, & virgo iam impletur. Huic tamen doctrinæ aliquas adicio limitationes. Primā, nisi vir notabiliter conditione excedat: tunc enim scemina huius excessus conscia non potest allegare se deceptam: debuit enim agnoscere, virum adeo disparem fide sibi polliceri matrimonium. Quanquam autem disparitas sit notabilis, prædictum iudicio relinquo. Secundam, nisi scemina ex verbis, aut aliis clavis coniecturis facile posset fallacem animum promittentis agnoscere: tunc enim sibi debet imputare, & voluntarie videtur fraudi consensisse. Tertiam, nisi ex eo coniugio scandalum magnum timeatur probabiliter: tunc enim excusatur fide promittens. Quartam, nisi ex eo matrimonio probabiliter malus timeatur exitus, ut si promittens notit, puellam esse notabiliter leuem. Quintam, nisi scemina virum decipite dicendo vel fingendo, se virginem esse: quia in iniuriis datur compensatio. Imò licet ipsa non deciperet, si promittens fide matrimonium existimabat eam virginem: & postea comperiat non esse eam ducere non tenebitur. Quia hæc est vera causa dissoluedi sponsalia vera, nendum fide. Sextam, non tenebitur ducere, si scemina deflorata postea cum alio rem habeat: quia hæc est causa iusta recedendi à veris sponsalibus. Porro si fide promittens Virgini tantū haberet cum ea tactus non teneretur eam ducere, sed alio modo restituere. Denique quando fide promittens iam non potest scemina defloratam ducere, quia sacris est initatus

104
Eam ducere tenetur.

105
Cum huic foris na hinc adiectione adiectione limitationis.

Seccio II. Dubia de Sponsalibus. 13

vel alteri adstrictus coniugio, tenetur illi fecunditatem de nuptiis providere.

DVBIVM XVII.

An quando vir est notabiliter dignioris conditionis, vel alia indicia prebuit fidei consensus, ut femina facile possit presumere dolum; de florans teneatur ei aliquid restituere.

Esto non teneatur eam ducere, (ut vidimus) tenetur tamen ei aliquid restituere. Quia dolo defloravit, & subinde iniustitiam admisit. Sic Sotus in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Navar. c. 22. n. 76. Ledes. 2. p. 4. g. 18. a. 2. fol. 241. Cordub. l. 1. q. 13. deia casu 18. Ludou. Lop. p. 2. c. 26. de matr. Henric. l. 1. c. 11. n. 2. lit. G. Nauarra l. 2. de restit. c. 3. p. 4. dub. 1. num. 427. Certè ex his Doctoribus aliqui dicunt teneri integrè restituere eo modo quo decipiens, vel vi corrumpens alij melius aliterum; non integrè teneri, sed prudentis arbitrio tradendum.

Nihil ei restituere tenetur. Quia cum propter notabilem disparitatem, vel alia fraudis aperta signa viderit femina, vel prudenter videre debuerit, se decipi; & nulla necessitate coacta in stuprum consenserit, libere videtur consensisse, gratique prostituisse pudorem. Ità D. Thom. in 4. dist. 28. q. 1. vni. a. 2. ad 4. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 16. Roel. v. Matrimonium 4. n. 2. Sylvest. lib. 4. 8. Tabie. v. Restitutio, q. 22. §. 23. Angel. v. Stuprum, n. 1. Armil. v. Restitutio, n. 22. & alij quos sequitur Sanch. l. 1. d. 10. n. 19.

Cum his opinor, quia quamvis fectus promissor deliquerit contra iustitiam intentione decipiendi: at ea intentio effectu suo destituta est; femina enim le ipsam decipit. At intentio sola mente retenta non obligat ad restitutionem.

DVBIVM XVIII.

An quando femina ignoravit excessum viri, aut si nouit, taliter ei promissit deflorator, ut prudenter credere potuisset verè promittere fectus promittens teneatur, eam ducere.

Tenetur quidem. Quia est contractus, & mulier ex sua parte impleuit. Nec potest dici à se ipsa deceptam esse, leniterque fidem adhibuisse; ergo tenetur eam ducere; nec satis est pecuniis satisfacere, cum in propria specie possit satisfieri. Sic D. Tho. Sylvest. Antonin. Angel. Armil. Tabie. Nauar. Ludouic. Lopez quos citat Sanch. d. 10. num. 5. Sotus in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Henric. l. 1. c. 11. n. 2. lit. R. Nauarra lib. 2. de restit. c. 3. p. 4. dub. 2. num. 427.

Non tenetur ducere, sed aliter restituere instar vi, vel fraude deflorantis. Quia non tenetur ad eam ducendam ratione promissionis, fuit enim fectus, & inuoluta; nec ratione iniustitiae, & iniuriæ illata; nam iniustitia non obligat ad restituendum plusquam damnum aestimatur; sed damnum ablata dolo pudicitiae non tanti aestimatur. Ezech. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

matur, ac virum digniorem notabiliter eam fecunditatem ducere: Ergo nullo ratione tenetur. Ità Petr. de Ledes. de Matrim. q. 45. a. 4. dub. 1. concl. 2. Capua l. 2. dec. c. 78. n. 6. Valde probabilem aie esse Cordub. in questionar. l. 1. q. 13. & Veracruz p. 3. spec. a. 19. c. 4. dicit esse probabile. Manuel to. 1. c. 208. n. 8. At Thomas Sanchez d. 10. n. 21. probabilior esse testatur.

Idem affirmo. Quia quando in contractu servatur equalitas, vno implente, tenetur alter implere. At quando est inæqualitas, non tenetur fectè contrahens integrè implere, sed æquale reddere tenetur. Quare si res promissa reddita in propria specie esset multo inæqualior, non esset reddenda, sed iustum pretium rei per alterum contrahentem gestat: Ergo cum matrimonium promissum sit multo inæqualius deflorationi, non tenetur ad id fectè promittens.

DVBIVM XIX.

Fectè quis promissit corrupta femina matrimonium, consensu corruptionis, & conditionis equalis; tenetur ne ducere eam, quæ sub hac spe ei tradidit corpus.

Tenetur quidem. Quia fuit contractus, nec disparitas inter contrahentes adest, nec fraus aliqua ex parte femina inuenitur. Sic Palud. in 4. dist. 28. q. 1. a. 2. concl. 4. n. 14. Cordub. in sum. q. 49. Lud. Lop. in truct. c. 76. Manu. tom. 1. sum. c. 208. n. 8. falso allegans Sotum, & Nauarrum. Minime tenetur ducere, sed alio modo iniuriam compensare. Quia eam ducere, non est æquale copulæ cum corrupta, sed longè maius. Ità Veracruz p. 3. spec. a. 19. concl. 6. Henric. l. 1. c. 11. n. 2. lit. R. Ludou. Lop. p. 1. c. 77. Sanch. l. 1. d. 10. num. 23.

Hanc partem probabiliorē puto generatim si loquamur. At primam sequeretur, quando esset v. gr. vidua bonæ famæ, infamiæque ex copula contraheret, ob quam matrimonio redderetur inepa. Quia non video aliter posse damnum resarciri. Mecum Nauar. lib. 4. consil. de sponsa cons. 48. in priori edit. in posteriori cons. 7. Nec audiendum Veracruz patiar, asserentem fectum promissorem non teneri ducere corruptam cuiuscumque sit conditionis.

DVBIVM XX.

An fectè contrahens Matrimonium per verba de presenti absque interno consensu: teneatur verè consentire.

Disputatio hæc potius ad librum vigesimum quintum attinet, sed hic decidenda, quia est valde præcedenti annexa, & ex eisdem principiis decidenda obicitur. Igitur fectè contrahens matrimonium non tenetur verè consentire. Quia fectè professionem emittens non tenetur seculo scandalo verè profiteri, sed potest ad eum locum se recipere, ubi cesset scandalum: Ergo similiter fectè ducens uxorem,

uxorem, non tenetur cessante scandalo, verè ducere utrobique enim est ficta traditio illic Monasterio, hic autem uxori, & iniuria recipientis. Et quia nullam iniuriam irrogare videtur cum neuter maneat æque obligatus. Sic Hostiens. *Cap. ex parte, de sponsal.* D. Antonin. p. 1. tit. 1. c. 19. Tabie. verb. *Matrimonium*, 2. q. 7. §. 8. Faudent. Rosel. Couarr. Angel. Sylvest. Barth. à Ledesma, Manuel, quos refert Sanch. d. 11. n. 1. Ledes. 2. qu. 47. art. 4. Et Victor. in *sum. de Matrimon.* num. 252. proficitur sententiam hanc esse probabilem.

115
Verè consen-
tire, tenetur

Fictè contrahens matrimonium, tenetur verè consentire. Quia est utrinque contractus, do, ut des, & alter iam implevit tradendo per verum matrimonium sui corporis potestatem. Et quia sequitur alteri gravissimum damnum, cum enim in foro Ecclesiæ nequeat fictum alterius probare consensum, non permittitur aliud inire coniugium, continenterque vivere cogetur. Ità D. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. art. 2. *quæstionum*, 4. ad 1. Scotus in 4. dist. 3. o. q. 1. Maior. in 4. dist. 27. q. 1. Adrian. q. 2. Sotus q. 1. a. 3. Nauar. c. 22. num. 76. Henric. l. 1. c. 11. n. 3. Bannes 2. qu. 77. art. 3. dub. 1. Sanch. d. 11. num. 4.

116
Auctoris in-
dicium.

Profectò secunda sententia moraliter, & regulariter est verissima; quia, semper sequitur grave damnum femine, tum infama, quare alteri nubere non poterit: tum etiam, quia aliud coniugium non permittitur inire. Ceterum si nullum ex his incommodum, nec aliud notabile sequeretur, probabilior primam sententiam esse, ingenuè profiteor. His enim exclusis damnis, eius fundamenta maximè vrgent.

D V B I V M X X I.

An promissio Sponsalia constituens debeat, necessariò geri coram Parocho, & testibus, & an Sponsalia clandestina sint, irrita.

117
Debet co-
ram Parocho
& testibus
geri necessa-
riò.

Verò in quæstionem, an sicut Tridentinum *sess. 24. cap. 1.* irritauit Matrimonium clandestinum, ita clandestina sponsalia irritauit? Eo ipso irritauit, vnde promissio sponsalium debet fieri coram Parocho, & testibus ne irrita censeantur. Quia in *Lege Oratio ff. de sponsal.* dicitur: *Oratio, que quasdam nuptias Senatorum inhibuit, de sponsalibus nihil locuta est. Rostè tamen dicitur, in his casibus sponsalia nullius esse momenti.* Ergo eo ipso, quod Tridentinum irritauit matrimonium clandestinum, censetur similia sponsalia irritasse. Sic Alexand. de Neoubr. de *sponsal.* num. 6. Albornoz. *rr. de arte contrah.* l. 4. n. 1. Matienzo l. 5. *recopil. tit. 1. gloss. 1.* num. 41. & 51. & alij.

118
Non debent
necessariò ge-
ri.

Minimè irritauit, vnde Sponsalia celebrari coram Parocho, & testibus, necessarium non est, sed clandestinè gesta omnino sunt valida. Quia lex Tridentini irritans matrimonium clandestinum, est correctoria iuris communis, & proinde extendenda non est ultra casum expressum, l. *Precipimus, C. de appella.* ergo cum solum irritet matrimonium clandestinum, non debet extendi ad sponsalia: sed tanquam casus omisus relinquendus est iuris communis dispositioni, l. *commodissimè, ff. de liber. & posthum.* Ità Nauar. *cap. 25. num. 144.* Corduba *sum. q. 52.*

Gurier. l. 1. q. 1. *Canonic. c. 18. num. 9.* Henric. l. 1. c. 5. num. 8. Guier. Azene. Vega, Manuel, Barth. & Petr. de Lesma, Ludon. Lopez Gallego, & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *lib. 1. d. 12. num. 2.*

Hanc sententiam amplector, sciens ex Glossa *Cap. Statutum verb. Numerandum, de prabend.* in 6. & Tiraquello *de primogen. q. 24. numer. 2.* & aliis, legem correctoriam, per quam reducitur ad ius commune, esse fauorabilem, & extendendam: atque ita omnis intellectus, per quem ad ius commune reducitur, fauorem continet, & extendi debet, eoque res faciliè ad suam naturam redit. Porro l. *Oratio*, pro prima parte adducta, intelligenda est, quando prohibetur matrimonium absolute, seu omnibus modis: cum enim tunc nullo modo possit contrahi matrimonium, sponsalia erunt promissio rei illicitæ: & sic nullas at contrahentes clandestinum matrimonium, tantum sunt inhabiles ad clandestinè contrahendum: quare promissio clandestina valet, est enim rei licitæ promissio: nempe matrimonij contrahendi eo pacto, quo iubet Ecclesia.

D V B I V M X X I.

An sit culpa Sponsalia clandestina contrahere.

Valida quidem sunt, (vt vidimus *Probl. 21.* clandestina Sponsalia. Quæserim autem, nunc licita sint? Culpa est huiusmodi Sponsalia inire. Quia eo ipso, quod *cap. finali, de clandest. despons.* prohibetur matrimonium clandestinum, Sponsalia clandestina prohibita censentur: nam prohibito aliquo, censetur prohibitum omne id, per quod illud peruenitur, l. *Oratio ff. de spons.* Sic Angel. v. *Clandestinum*, n. 1. Sylvest. v. *Matrimonium* 6. q. 7. dist. 5. & 6. Tabie. v. *Sponsalia*, q. 1. n. 2. Armil. ibi, n. 14. Rosel. v. *Impedimentum*, imped. 1. n. 1. Palud. in 4. dist. 28. q. 2. art. 2. numer. 14. Caiet. verb. *Sponsalia*, asserens esse culpam mortalem.

Culpa non est, clandestina inire Sponsalia. Quia nullo iure prohibetur. Nam *Cap. finali, de clandest. despons.* tantum prohibetur matrimonium clandestinum, & axioma illud: Prohibito matrimonio, censetur prohibitum omne id, per quod ad illud peruenitur, desumptum ex l. *Oratio*, non habet locum in hoc casu, vt *Probl.* proximo vidimus. Ità Veracruz *append. ad specul. dub. 9.* Ludou. Lop. p. 2. *instruēt. de matrim.* cap. 17. Petr. de Ledes. *de matrim.* qu. 45. art. 5. Sanch. *lib. 1. d. 13. num. 2.*

Idem assero existimans, non obstare doctrinam communem affirmantem, prohibitionem matrimonij clandestini factam *Cap. finali*, extendi ad sponsalia. Nam Hostiensis ibi, quem reliqui sequuntur, fatentur, id non haberi ex textu, sed ex testis ratione, eo quod eadem inconuenientia ex sponsalibus clandestinis sequatur, cum sæpè per copulam, & alios actus transeant in matrimonium: quod cum hodie cessarit per decretum Tridentini *sess. 24. c. 1.* illa prohibitio nis ratio cessat.

D V B I V M

Seccio II. Dubia de Sponsalibus. 15

DVBIVM XXIII.

Notabilis contrahentium vero animo sponsalia disparitas; quando contrahens consensit etiam conditionis vilioris alterius ea, irritet.

¹¹³ *Irritatur quidem. Quia si quis prodige meretrici spondeat pro corporis usu, non tenetur ita prodige implere, cum sit peccatum: sed promissio matrimonij facta notabiliter impari, est prodiga: ergo non obligat. Sic Sorus l. 4. de inst. q. 1. ad l. Ledema 2. p. 4. g. 18. d. 5. Salon 2. q. 6. art. 5. contr. 4. Bannes art. 5. dub. 5. concl. 3. Manuel 10. 1. sum. cap. 40. n. 4. Palati l. 5. de contrah. c. 1. addens cum Soto Bannes, & Manuele, esse verum, quamvis promissio iuramento firmetur.*

¹¹⁴ *Non irritat. Quia cum contrahens sit dominus rei promissae, & notabilis excessus consensu, videtur velle, libere suo iuri cedere, & excessus donationem facere. Ita Veracrus p. 1. spec. a. 19. concl. 2. Molina 10. 2. de inst. tr. 2. d. 27. Cordu. in questionar. l. 1. g. 1. dicto 1. Sanch. l. 1. d. 14. n. 2.*

¹¹⁵ *Profecto quamvis puella nobilis (v. gr.) & diuites prae faciat, sponsalia contra parentum voluntatem cum ignobili, aut paupere contrahendo, eo quod executio esse nequeat sine aliorum scandalo, & ipsius puellae dedecore, & ita prodige, & cum peccato promiserit: existimo teneri, contractum implere, nec ausus fuero affirmare oppositum, eo quod est contra Ecclesiae proximam fidem huiusmodi seruare cogentis. Hoc tamen limitatum, nisi scandalum magnum ex eo matrimonio probabiliter timeatur. Quia virtus iustitiae obligare nequit ad actum, qui sine peccato impleri non potest: sed contrahere matrimonium cum magno illo scandalo, est aperte lethale piaculum, cum notabiliter charitas proximi laedatur, dissoluitur parentum pietas, & cognatorum amicitia: ergo. Colligitur id ex Cap. Cum in tua, de sponsal. & ita docet ibi Glossa, verb. Scandalum Abbas ibi numer. 4. Praepos. nu. 2. & alij.*

DVBIVM XXIV.

An verba de presenti inter puberes clandestine prolata, quae constituunt matrimonium clandestinum irritum iuxta Tridentinum habeant, vim Sponsalium.

¹¹⁶ *Abest vim Sponsalium, & ut talia obligant. Quia Cap. unico de despons. impub. in 6. §. idem quoque habetur, matrimonium impuberum obligare, ut Sponsalia, uti actus, qui non valet eo modo, quo gestus est, valeat modo, quo geri poterat. Ergo similiter, quando matrimonium clandestinum puberum non valet, ut matrimonium, valet tamen ut Sponsalia: si quidem Tridentinum clandestina Sponsalia non irritauit. Sic Henric. lib. 1. cap. 5. numer. 4. asserens, sic Cardinales declarasse. Corduba in sum. qu. 12 Barth. de Ledes. de matrim. dub. 18. Vega. lib. 6. sum. casu 120. Ortiz in sum. cap. 16. de matrim. & alij.*

Non habent vim Sponsalium, nec ut talia obligant. Quia in Tridentini decreto dicitur: Esob. & Mend. Theol. Morat. Tom. III. P. II.

An sit contrahendum, eos Sancta Synodus omnino inhabiles reddit. Ergo sic contrahentes nihil prolas efficiunt: si enim valeret contractus ut Sponsalia, non essent omnino inhabiles, sed aliquo modo habiles existerent, sicut Cap. vno de spons. impuber. in 6. loquens de impuberum matrimonio, non appellat eos inhabiles, sed potius dicit, valere contractum, ut Sponsalia. Ita Navar. l. 4. consil. tit. de sponsal. cons. 1. n. 3. Azeue. l. 5. recopil. tit. 1. l. 1. num. 2. §. 3. & 36. Palati in 4. dist. 18. q. 6. Petr. de Ledes. de matr. q. 45. art. 5. p. 1. Manuel 10. 1. sum. cap. 220. n. 1. Vega. lib. 6. sum. casu 120. §. 122. Sanch. libr. 1. d. 20. numer. 5.

Primam sententiam satis esse probabilem puto, sed secundam, ut probabilior eligo. Quia quoties ius resistit contractui, nulla proles civilis, aut naturalis oritur obligatio, (ut probat Sanchez lib. 1. d. 7. num. 16.) sed Tridentinum huic contractui resistit, illumque poena afficit tanquam peccata fouentem: ergo ex eo nulla oritur obligatio. At posset obligatio oriri ratione damni illati. Si enim clandestine contrahens copulam habuit, licet non teneatur ratione contractus foeminam ducere: teneatur tamen ratione iniustitiae, & damni foeminae illati.

CAPVT VI.

Circa aetatem necessariam ad Sponsalia contrahenda.

DVBIVM XXV.

An sit necessarium, ut septennium sit omnino completum.

¹¹⁷ *Suppono ex sect. 1. septennium completum ad Sponsalia contrahenda desiderari. Constat ex Cap. Literas, ibi: Antequam septimum annum compleisset. Quia septennio completo incipit communiter rationis usus, & libertas. Sic D. Thom. in 4. dist. 27. qu. 2. art. 2. quem omnes sequuntur Theologi. Quaestioni autem doctores necessarium sit, ut septennium omnino sit completum, vel sat sit, moraliter completum esse, quia parum deficit: quod dubium procedit, quando non constat malitiam aetatem supplere, de quo inferius.*

Non est necessarium completum esse omnino septennium, sed sufficit, moraliter completum esse, v. gr. si duo, vel tres dies deficerent. Quia quod parum distat a re, parum, aut nihil distare videtur, teste Aristot. 2. Physic. Sic D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. a. 1. Antonin. 3. p. 1. c. 18. Syluest. v. Sponsalia, q. 1. dicto 2. Tabie. ibi, q. 4. n. 5. Turcrem. Cap. 2. bi non est, n. 2. Barth. de Ledes. de matrim. dub. 11.

Necessarium est completum esse septennium metaphysice, ubi de malitia aetatem suppleat non constaret: Quia vel vna die deficiente, verè non dicetur septennium completum.

¹¹⁸ *Hanc eligo sententiam.*

¹¹⁹ *Nonnulla suppono.*

¹²⁰ *Non est necessarium.*

¹²¹ *Necessarium est.*

COBAR
eob Mon
m. II. IV.
IV.

16 Theologiae Moralis. Lib. XXIV.

sed inceptum. Ita Couar. 4. decretal. p. 1. cap. 2. n. 2. Mandosi. de aetate minoris. c. 14. n. 11. de matrim. c. 13. n. 2. Ludou. Lop. p. 5. in iur. de matr. cap. 17. Alex. de Neuo cap. Literas, de despons. impub. sine.

132
Hoc mihi
probabilis.

Hoc mihi probabilis est. Quia ad testamentum, in quo anni quatuordecim completi requiruntur, video testamentum minimè valere, si vna dies desit, & l. Qua aetate, ff. de testam. tanquam quid specialiter notandum definitur, sat esse vltimam diem anni decimi quarti ceptam esse similiter video, non valere professionem, si vna dies deficeret ad decimi sexti anni complementum. Attamen tanquam quid speciale cum praefatis Doctoribus, & Thoma Sanchez l. 1. d. 16. n. 4. dixerim fauere matrimonij, vltimam diem septennij inchoari latius esse ad sponsalium ineundorum valorem.

DVBIVM XXVI.

An ad sponsalia valida, & licite contrahenda, malitia suppleat aetatem.

133
Non sunt
valida.

Valida sunt, si eo tempore rationis usus contrahentibus, adsit? Non sunt valida. Quia vbi certa aetas iure praescribitur, praeventi nequit, ut constat in professione, & testamento. Sic Abbas cap. Iuuenis, n. 5. & c. Gemma, n. 6. de sponsal. Rosel. v. Impedimentum, imped. 13. n. 9. Angel. v. Sponsalia, n. 5. & v. Matrimonium 3. impedim. 14. n. 2. Hostien. sum. tit. de spons. n. 5. & 8. Archidiaconus. c. vni. de despons. impub. in 6. ante numer. 1.

134
Valida sunt.

Valida sunt, malitia aetatem supplente. Quia Iurisconsultus l. In sponsalibus ait, satis esse spōs, quid agant, intelligere. Ergo si puer pollens ingenio, & iudicio, quid in hoc contractu agat, ante septennium intelligat, erit validus. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. q. 1. a. 2. ad 7. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 18. Sotus in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. ad 3. Henricus l. 1. c. 13. n. 9. Ledesma in 4. qu. 45. a. 2. Vega l. 6. sum. casu 101. Manuel tom. 1. sum. c. 244. n. 3. Sanchez l. 1. d. 16. n. 9. citans ex iurisperitis Goffiedum, Anchoram, Calderinū, & alios.

135
Hanc eligo
sententiam.

Hanc eligo sententiam, quia cum sponsalia quod Ius disposuit, in matrimonio malitiam aetatem supplere Cap. de illis, el. 2. de despons. impub. censetur idem in sponsalibus disposuisse per l. Oratio, ff. de sponsal.

DVBIVM XXVII.

An in quacunque aetate malitia septennium, aut via ordinaria, aut miraculose praeventiat: valida sint, Sponsalia.

136
Non sunt
valida.

Non sunt valida, sed vna cum rationis usu exigitur aetas septennio proxima, nec sufficit rationis usus antea habitus. Quia idem Ius praescripsit septennium completum, ut id exigatur: vel saltem quoddam moraliter possit dici septennium, suae aetatis septennio proxima. Et quia sicut in matrimonio non satis est, ut malitia aetatem suppleat quoad potentiam generati-

uam, sed vltra requiritur discretio ad conjugalem consensum, ut constat ex Cap. finali. de despons. impub. ita in sponsalibus non satis erit usus rationis quicumque, sed talis, qualis septennio, vel proximè aduenit. Sic D. Antonin. Ledesma Ludou. Lop. apud Sanchez l. 1. d. 16. n. 13. Victor. de matr. n. 284. Veracruz p. 1. spec. a. 16. & alij.

Valida sunt sponsalia in quacunque aetate contracta, si via ordinaria, vel miraculose usus rationis acceleretur. Quia septennium non praescribitur, quasi id necessarium sit, sed quia ea aetate Ius praesumit usum rationis aduentare. Ergo si quicumque aetate ante septennium usus rationis illucescit, erunt vera sponsalia: non enim maior est ratio de proximè septennio, quam de multo minoribus, si eodem rationis usu gaudeant. Ita Sanchez citatur. Petr. de Ledesma de matrim. qu. 43. art. 2. dub. 2. Alexand. de Neuo cap. Iuuenis, de sponsal. vbi ait, si constet de prudentia pueri, sexto etatis anno sponsalia valere. Anton. Gabriel rom. 2. libr. 17. vers. Sponsalia fol. mibi 112. ait, esse communem sententiam valida esse sponsalia quadriennio contracta.

Idem assero, existimans, Ius non idem praescribere septennium completum, ut id exigatur, sed quia communiter tunc rationis usus aduenit. Certè matrimonium semel contractum indissolubile est, & idem vltra potentiam generandi requirit discretionem: sponsalia autem ab impuberibus contracta solubilia sunt, si alter pubertatem adeptus reclamet; vnde non mirum, si ad ea contrahenda qualiscumque rationis usus sufficiat.

DVBIVM XXVIII.

An sufficiat, ad Sponsalia contrahenda is rationis usus ante septennium, qui satis est, ut puer ille possit lethaliter delinquere.

Non sufficit. Quia ad delictum lethale satis est aduertentia praesentis mali, nec aliqua futurorum providentia desideratur: ad sponsalia tamen cum sint obligatio ad futurum perpetuum statum, requiritur etiam futurorum providentia. Sic D. Thom. in 4. dist. 27. qu. 2. art. 2. ad 2. Ludou. Lop. p. 2. in iur. ca. 37. Petr. de Ledesma de matrim. qu. 43. art. 2. dub. 1. Henricus l. 1. c. 13. num. 9.

Sufficit quidem is rationis usus, qui ad culpam lethalem est satis. Quia is usus rationis satis est, ad obligandum se per votum solemne Ordinis Sacri, quod tamen est perpetuum: & per votum simplex Religionis, quae est status perpetui obligatio, & maior, quam sponsalia: nam votum annexum Ordini Sacro nullatenus solui valet nisi per Pontificis summi dispensationem: votum etiam illud Religionis indiget eadem dispensatione, vel irritatione paterna, nec potest propria pueri voluntate dissolui, at sponsalia sola pueri puberis facti voluntate dirimi possunt. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. qu. 2. a. 1. ad 7. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 18. Sotus in 4. dist. 27. art. 2. ad 3. Vivald. Ledesma 2. Philarch, Vega, Lopez, Manuel, & alij, quos sequitur Sanchez l. 1. d. 16. num. 16.

Cum

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 17

Cum his opinor. Quia si ea futurorum pro-
videntia, quam prior sententia postulat de-
siderat, incante præscriptum esset, septennij tē-
pus; ea enim tenerima ætate præsentium non
habet puer providentiam, ne dum futurorum
& vix eo rationis vñ pollet, vt capax sit lethali-
lis præculi.

DVBIVM XXIX.

An sit lethalis culpa Sponsalia, ante legitimam
ætatem inire.

142
Sponsa
pauca.
P Ræmitto Cap. 2. de desponsat. impub. præscrip-
tionem: *Districtius inbibemus, ne aliqui quo-
rum uterque, vel alter a ætate Canonibus de-
terminatam non pervenerint, coniungantur: nisi
forte aliqua urgentissima necessitate intervenien-
te, ut pro bono pacis, &c.* Quæ quidem verba
pæceptum græve continere ad lethale pecca-
tum obligans assero cum Palud. in 4. dist. 28.
quæ. art. 1. m. 8. & 10. Navarro sum. Hisp. cap. 22.
num. 31. Henrici lib. 1. cap. 1. num. 23; & aliis.
Hoc præmissis, quæstioni respondeo.

143
Non est lethalis culpa sponsalia ante legiti-
mam ætatem inire. Quia textus ille non intelli-
gitur de sponsalibus, dicit enim: *Non coniungan-
tur*. At sponsalia non sunt proprie coniunctio,
sed conjunctionis promissio: & cum res pœna-
lis, & prohibitoria sit, non est extendenda ultra
propositum significatum. Sic Abbas Cap. 2. de
desponsat. impub. num. 5. Præposit. num. 2. Sanch. l. 1.
d. 17. numer. 4.

144
Lethalis culpa est. Quia textus ille de spon-
salibus intelligitur, & prohibet ea non tantum
ante septennium, sed etiam ante pubertatem.
Ratio autem prohibitionis est, ne contra bo-
num commune matrimonia impediantur; quā-
do enim uterque, vel alter est impubes, oritur
publica honestas, & facile puberes effecti, ab eis
resistunt, impediturque, ne possint eorum con-
sanguineis matrimonio colligari: & ex tali dis-
solutione discordia, rixæque oriuntur. Itaque Glossa
ad illud cap. 2. verb. *Coniungantur*. Hostiens. ibi.
Rocel. verb. *Matrimonium* 1. num. 6. Sylvest. verb.
Matrimonium 5. quæ. 6.

145
Prima sententiæ adhæreo, indicans textum
de sponsalibus minimè loqui. Aliundè verò,
non video unde culpa lethalis sit, cum nulla ter-
tiæ personæ irrogetur iniuria, nec Sacramento,
Sponsalia enim haud Sacramentum sunt. Imò
nec venialem culpam in hoc contractu inue-
nio, cum nullo iure prohibeatur: etsi pueri ante
septennium rationis vñ sunt destituti, exper-
tes sunt culpe, & nihil prorsus agunt, sed Pœrta-
ci instar, verba proferunt. Si autem vñ ratio-
nis septennium præveniat, ea esset ætas Cano-
nibus ad sponsalia gerenda præscripta, (vt vidi-
mus supra.) Quare non video, quoniam pacto
ius prohibere potuerit, sponsalia ante rationis
vñm contrahi.

CAPVT VII.

Circa verba, vel signa, per quæ sponsalia
contrahuntur.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

DVBIVM XXX.

An dum quis ait: Nullam aliam ducam nisi te,
constituat Sponsalia, vel, Matrimonium.

C Vm Sponsalia: & matrimonium contrahi
possint verbis, scriptura, & nutibus; quæ-
sierim, an dum quis ait: *Nullam aliam ducam,
nisi te*, illa dictio *Nisi* solam negationem inclu-
dat, & ita non constituat matrimonium adiun-
cta verbo præsentis temporis: nec sponsalia, si
verbum futuri sit; vel potius includat affirma-
tionem ducendi illam, & sic constituat matri-
monium, vel sponsalia? Certè includit particula
Nisi affirmationem & ita constitunt illa ver-
ba sponsalia, vel matrimonium, iuxta verbum
adiunctum. Quia dictio *Nisi* cum sequitur ne-
gationem affirmat: vt Nullus nisi Antonius cur-
rit, est affirmare Antonium currere, & nō alios;
& quando sequitur affirmationem, negat: vt
Omnes nisi Antonius, currunt, est affirmare alios
currere, Antonium verò minimè, *Id est cum, s. Qui
iniuriarum, ff. si quis cautio. & l. Actione, C. de
tran. actio.* At in præsentis casu particula *Nisi* se-
quitur negationem ducendi aliam: ergo affir-
mat, hanc ducendam esse. Sic Palud. in 4. dist. 27.
quæ. 1. Adrian. quæ. 2. de matr. dub. 12. Palati. dist. 27.
quæ. 1. Angel. v. *Matrimonium* 3. num. 12. Sylvest.
ibid. quæ. 10. dicto 4. & alij.

147
Non includit particula *Nisi* affirmationem,
vnde nec constituit sponsalia, nec matrimo-
nium, sed est promissio conditionata, *si aliquam
ducaturum sum, te ducam*: quare potest libere sic
promittens à matrimonio abstinere. Quia hoc
suadet communis loquendi modus, cui stan-
dum est in utroque foro, quando de intentio-
ne non constat. Nam si quis promittat, nullam
se Religionem nisi Carthusiam professurum, ne-
mo affirmabit, teneri eum Carthusiam inire; sed
tantum teneri, aliàs Religiones non ingredi,
& liberum sibi esse Carthusiam eligere, & so-
lum supposita Religionis electione, teneri
Carthusiam ingredi. Ergo similiter dicen-
dum in nostro casu, Itaque Henrici lib. 1. cap. 13.
n. 4. & c. 12. m. 7. Manuel tom. 1. sum. c. 216. nu. 7.
Sanch. lib. 1. d. 19. num. 5. Barth. Ledel. de matr.
dub. 9. Vega lib. 6. sum. casu 92. Veracruz part. 1.
spec. artic. 17. dub. 5. Coninch. d. 21. num-
ro 29.

148
Hos sequor, intelligens tamen sententiam
hanc, nisi ex coniecturis appareat, voluisse con-
trahentes per ea verba matrimonium, vel spon-
salia inire: vt si de hoc tunc temporis tractaba-
tur. Cæterum quidquid sit in simplicibus affir-
mationibus, in quibus fortè dictiones excepti-
væ iunctæ affirmationi, negant: & negationi,
affirmant; verum in promissionibus, & contra-
ctibus ea doctrina non est vera; sed sensus est
conditionalis ob communem loquendi vñm.
Idem dixerim de dictione *Quam*, vt *Nullam
aliam, quam te ducam*; nam utraq; dictio, *Nisi*
& *Quam* idem significare reor.

DVBIUM XXXI.

An quando verbis de presenti, quibus contrahitur matrimonium, adduntur alia de futuro, ut: Accipio te in meam in crastinum, seu ex crastino: contrahatur matrimonium, & non sponsalia.

149 Non contrahuntur sponsalia, sed matrimonium. Quia in hoc casu ex nunc fit corporum traditio, et si executio differat in crastinum. Sic Hurtad. d. 1. de matr. diff. 13. num. 51. Martin. de Ledes. p. 4. q. 47. art. 3. Coninch. d. 21. num. 37.

150 Non contrahitur matrimonium, sed sponsalia. Quia verba illa ratione additi solum efficiunt consensum de futuro. Ita Sanch. l. 1. d. 18. n. 11. Basil. Pont. l. 2. c. 8. n. 1. Victor. de matr. num. 251. Petr. de Ledes. de matr. q. 45. art. 3. dub. 1. Fillinc. tr. 10. p. 1. c. 7. n. 242. Villalob. tr. 12. diff. 5. nu. 5. Trull. lib. 7. de sacr. cap. 1. dub. 7. num. 2.

151 Dixerim huic herens sententia, hisce verbis solummodo sponsalia constitui; quia consensus est de futuro; neque enim statim femina in uxorem accipitur.

DVBIUM XXXII.

Hisce verbis: Ex nunc habeo te in mea: vel, Ex nunc providebo tibi sicut uxori: vel, Ex nunc eris mea vxor, An contrahatur matrimonium, quod sit Sacramentum?

152 Vpono, verba, quae sonant de futuro, sed significant de presenti ratione adiuncta, quando iunguntur illi adiuncta, verbis importantibus executionem, matrimonium constituere: ex gr. Ex nunc, vel deinceps, vel post hac, vel ab hoc tempore habeo te, vel tenebo te in uxorem, vel Providebo tibi, sicut uxori, vel Tractabo te sicut uxorem, vel eris mea vxor. Quia re vera importat sensum de presenti; nam si deinceps, seu semper est habenda femina in uxorem: ergo modo est vxor. Quæsierim autem, num præfata verba constituent matrimonium, quod Sacramentum sit?

153 Constitunt quidem verum matrimonium, sed non quod sit Sacramentum. Quia si quis dicat: Ex nunc te baptizabo in nomine Patris, &c. simul abluens, non esset Sacramentum Baptismi; non enim sunt verba de presenti, quamvis signum, seu factum ipsum denotet intentionem de presenti. Sic Theologi quidam apud Petrum de Ledes. de matrim. qu. 45. art. 3. dub. 2.

154 Constitunt verum matrimonium, quod sit Sacramentum. Quia nullus est matrimonij contractus in lege Evangelica, quod Sacramentum non sit. At hic est verus matrimonij contractus, ut illi fatentur: Ergo & Sacramentum. Ita Sanch. l. 1. d. 18. num. 15. Petr. de Ledes. citatus Palas d. 2. pun. 8. Trull. l. 7. c. 1. dub. 7. num. 4. Basil. Pont. & Bonac. quos citat, & sequitur Leand. tractat. 9. d. 1. qu. 17.

155 Hanc sector doctrinam cuius fundamen-

tum constat ex Cap. si quis dixerit 30. q. 5. & ex Cap. Ex parte, de sponsal. Nec obstat simile de Baptismo, quia verba determinata habet, qualia non habet matrimonium: sed sufficiunt verba, vel signa qualiacumque sint, consensum præsentem exprimentia.

DVBIUM XXXIII.

An quando verbis futuri temporis importantibus executionem nulla additur particula generis significationem de presenti: ut, Habebo te, tenebo, tractabo ut uxorem, vel Providebo tibi ut uxori: constitutur matrimonium, & non sponsalia.

156 Constituitur matrimonium, & non sponsalia. Quia hæc verba significant executionem actus consummationis: unde contrahentes videntur tacite præsentem consensum significare; obligant enim se ad matrimonij executionem. Neque quis potest aliquam feminam in uxorem habere, nisi prius cum ea contrahat, & qui vult cōsequens, scilicet habere eam in uxorem, vult necessarii antecedens, nempe cum ea contrahere. l. illud, ff. de acquisit. heredit. & cap. Præterea, de offic. deleg. Sic Ludou. Lop. part. 2. in struct. c. 36. de matr. Manu. 10. 1. sum. cap. 21. 6. n. 6. Angel. v. Matrimonium, 2. num. 9. & 11. Sylvest. ibid. qu. 9. & 10. & alij plusquam 26. Doctores apud Sanch. d. 18. n. 16. Basil. Pont. l. 2. cap. 9. n. 3.

Constituunt sponsalia, non matrimonium. Quia ea verba, Habebo te in uxorem, &c. intelligi possunt omnino vera, quamvis modo non habeas, sed tempore futuro: Ergo non significat consensum de presenti. Et quia hæc locutiones sunt æquivalentes: Pro aliquo tempore futuro habebō te in uxorem, & Habebo te in uxorem: Sed prior non constituit matrimonium: sed solum sponsalia: ergo nec posterior. Ita Sanch. citat. Trull. l. 7. c. 1. dub. 7. n. 4. Petr. de Ledes. de matr. dub. 9. Palud. in 4. dist. 2. 7. q. 2. a. 4. Henriq. l. 1. c. 11. num. 6. & alij duodecim Doctores penes Sanchez. Rebel. de spons. qu. 2. num. 5.

Cum his opinor, quia probabilius reor, præfata verba non significant consensum de presenti; nam licet statim obligationem inducant, non tamen obligant ad illam statim exequendam: Ergo per ea verba sponsalia solummodo contrahuntur: minimè matrimonium.

DVBIUM XXXIV.

An matrimonium fiat per hæc verba: Volo tecum contrahere: te ducere; te habere in uxorem.

157 Fit matrimonium, non sponsalia. Quia verbum Volo adiungitur verbo denotanti executionem actus perfecti: ut Volo te habere uxorem. Unde matrimonium fit, non sponsalia, quæ consensum de futuro promittunt. Sic Cardin. in Cap. Ex literis, de despons. Basil. Pont. l. 1. c. 9. num. 8. & alij penes ipsum.

160 Fiant sponsalia, non matrimonium. Quia ea verba verificatur, licet proferens nolit modo esse suam uxorem, sed tempore futuro. Ita Sanch. l. 1. d. 18. n. 25. Aton. cap. ex literis. Menoch. de arbitrar. l. 2. cent. 5. casu 496. num. 23. & 29. Conar. 4. decretal. p. 2. c. 4. §. 1. num. 4. & alij.

Ego

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 19

161
Ego autem crediderim, præfata verba esse
equivoca, ideòque posse pro contrahentium
arbitrio fieri matrimonium, vel sponsalia, aut
nihil. Nam si proferens ea verba, velit signifi-
care consensum de præfenti, & aliter id intelli-
gere erit matrimonium. Si autem velit alteri of-
ferre matrimonij fidem, & alter id intelligat,
erunt sponsalia; si denique velit solum signifi-
care simplex desiderium postea contrahendi,
nihil fiet. Cum Hurtado d. 1. diff. 13. & Trul-
lench. lib. 7. cap. 1. dub. 7. m. 5. opinor.

DVBIVM XXXV.

*An subarratio annuli sit sufficiens spon-
salium indicium.*

161
Non est signum sufficiens. Quia est æqui-
vocum quare si nihil præcesserit, ex quo
sponsalia præsumi valeant, haud eorum signum
existens ex aliis enim causis, vt ex amore turpi
id fieri potest. Sic Sotus in 4. diff. 27. q. 2. art. 1.
concl. 3. Barth. Ledes. de matr. dub. 9. Sanch. lib. 1.
d. 22. multos citans Canonistas, ac Iu-
risperitos.

163
Signum sufficiens est. Quia frequens est
eorum qui expectant cum aliqua matrimonium
inire, ei annulum exhibere. Ita Lublin. v. spon-
salia n. 5. hinc verbis: Sponsalia non vno, sed va-
riis modis contrahuntur, vt puta, re, verbis, literis
& consensu. Re contrahuntur, per nudam subarra-
tationem, vel annulli missionem. Haec illi ex
Daniele venatorio accipiunt.

164
Ego autem sic questioni respondeo. Ex se
loquendo subarratio est signum æquivocum,
ideòque non constituit sponsalia, nisi consuetudo
loci sit vt annulli traditio ea significet; vel nisi
habito tractatu inter amicos de matrimonio
contrahendo misit sponsus annulum, vel ioca-
lia nil aliud exprimens, & sponsa acceptavit.
Quia hoc est signum sufficiens mutue promissio-
nis quando sponsæ de tractatu constitit. Me-
cum Glossa ad Cap. Tua de sponsal. v. Verba. Pa-
lud. in 4. diff. 27. quest. 1. art. 1. numer. 10. Rosel.
verb. Matrimonium 2. num. 17. Henric. lib.
11. cap. 13. numer. 4. addens, idem esse, si
pecunias nomine sponsalitorum immittat.

DVBIVM XXXVI.

*An Quando parentes contrahunt sponsalia
(vel matrimonium) pro filiis presentibus
& tacentibus, cum contractum ipsi filij
intelligant, sint valida.*

165
Valida non sunt, nisi aliud signum con-
trahat. Quia taciturnitas in re tam graui
non satis exprimit consensum: cum ex verecun-
dia, aliisve causis procedere valeat. Sic Angel.
v. Matrimonium. 2. num. 5. Supplementum Ga-
briel. in 4. diff. 27. quest. 1. art. 2. concl. 4. & qui-
dam Neoterici apud Henriquez lib. 11. cap. 2.
num. 6.

166
Valida sunt sponsalia. Quia sic expresse de-
finitur, videtur Cap. unico. §. finali, de despons. impub. in

6. cuius decisionis ea est ratio, quia cum pa-
rentes ipsos filios, quàm se ipsos diligant lib. 1. ff.
quidem, §. ff. de eo, qui met. cau. præsumitur, rectè
eos filios consulere: quare præfati, ac taciturni-
tas filiorum iure optimo consensus reputatur.

DVBIVM XXXVII.

*An sit speciale, ut dum parentes pro filiis
contrahunt, sufficiat presentia,
ac taciturnitas illorum.*

167
Hoc non est speciale in parentibus, sed
idem dicendum est de quocumque ex-
traneo: vnde quilibet contrahens pro alio præ-
sente, ac tacente potest valida sponsalia perfici-
cere. Quia agitur de re naturaliter appetibili,
& favorabili, in qua tacens consentire cen-
setur. Et quia in Cap. 1. de matrim. contracto
contra Eccl. in eod. indicantur sponsalia, con-
tracta à fratre pro sorore præfenti, & consen-
tiente: & non intelligi de expresse consensu, constat:
quia statim textus ponderat aliqua taciti con-
sensus signa. Sic Richard. in 4. diff. 27. art. 1. ques.
3. ad 2. Victor. sum. cap. 3. 50. Sotus in 4. diff. 27.
quest. 1. art. 3. Ledes. 2. part. quest. 47. art. 2.
Henric. lib. 11. cap. 2. num. 6. liter P. Vega
lib. 3. sum. cap. 152. & alij.

Hoc speciale est in parentibus, vnde si alij
in contractu sponsalium respondeant desidera-
bitur aliud signum consensum internum expri-
mens, vt valeant sponsalia, aut matrimonium.
Quia quamvis matrimonium appetibile, sit,
at cum tali viro, aut femina contrahere, potest
esse nocivum, quare cum parentum munus sit
filios matrimonio collocare, & præ nimio amo-
re, quo ipso prosequuntur, præsumatur fore, vt
eos bene consulant, iure optimo iudicatur con-
sensus ex præfentia filij tacentis: quare ratio in
aliis non militat. Ita D. Tho. in 4. diff. 27. q. 1.
ar. 2. quest. in 2. ad 3. Palud. q. 1. a. 1. concl. 1. n. 4.
D. Antonin. 4. p. tit. 1. c. 2. ante §. 1. Sanch. lib. 1. d.
23. num. 7. ex Iurisperitis multos allegans.

Hanc eligo sententiam cum in Cap. unico §.
finali de despons. impub. in 6. lego tanquam quid
speciale hoc de parentibus statui. Porro in casu
posito Cap. illo 1. de matr. contracto, dixerim cum
Glossa adfuisse expressum consensum, & textum
ponderare alia signa tacita, vt confirmet, eum
consensum fictitium non fuisse.

DVBIVM XXXVIII.

*An Quando parentes contrahunt sponsalia
pro filiis absensibus, vel infantibus qui do-
li capaces non sunt, satis sit, dum post-
modum nouerunt, vel facti sunt doli
capaces, taceant, minime reclamantes.*

170
Satis quidem est. Quia eadem prorsus est
ratio, ac quando ipsis præfentibus & tacen-
tibus, parentes contrahunt. Sic D. Tho. in dist.
27. ques. 2. art. 2. ad 1. Palud. ques. 1. art. 1. concl.
1. num. 4. Victor. in sum. de matrim. numer. 267.
Sotus in 4. d. 27. ques. 2. art. 2. ad 1. Henric. l. 11.
c. 13. num. 5. Manu. tom. 1. sum. cap. 234. numer. 4.

B 4

Satis

171 Satis minimè est. Quia textus *Cap. unico de Satis minimè de sp. impub. in 6.* manifeste constituit differentiam inter sponsalia à parentibus nomine filiorum præsentium, & tacentium contracta, quo casu dicit, valere, si non contradixerint: & inter contracta, filiis absentibus, quo casu dicit, non valere, nisi certiores facti ratificauerint tacite, vel expresse. Ergo in hoc casu ultra taciturnitatem, petit alia expressa, aut tacita signa consensus. Ita Corduba in *sum. qu. 193.* Vega lib. 6. *sum. cap. 31.* Sanchez lib. 1. d. 23. *num. 17.* plures legisperitos ad illam legem asserens huius mentis sectatores.

172 Idem assero. Idem assero legis illius apposita differentia nitens: cuius assignationem, quia quando puer est præsens, & intelligit, quid nomine suo agatur, magis præsumitur si dissentiat, illum reclamaturum, quam dum absens est, quo casu sæpe obliuiscitur, vel parum curat, fortè existimans, se posse postmodum reclamare, vel nondum consensum præstitisse.

CAPVT VIII.

Circa Sponsalium implendorum obligationem.

DV BIVM XXXIX.

An Sponsaliorum impletio obliget sub lethali piaculo.

173 Nonnulli præmittunt.

CVM de conditionibus ad sponsalia constituenda requisitis egerimus, iam de obligatione ex ipsis confluente differendum nobis est. Hæc autem potest oriri, vel ab extrinseco, vel ab intrinseco ratione præcepti naturalis obligatis ad fidem seruandam: vel ab extrinseco, & hoc vel ratione coactionis iudicialis, quia Iudex cogit: vel conuentionalis, quia ex partium conuentione poena per fidem frangentem soluenda adiecta est: aut traditæ arræ per eundem amittendæ. De hisce igitur obligationibus, hoc Capite sermo procedet. In primis autem quaesitum, num sponsalia sub graui culpa obligent?

174 Minimè obligant sub culpa lethali. Quia l. 1. *C. de sponsal. dicitur: Alij desponsata, remn- Non obligant sub mortali.* ciare conditioni, & nubere aliq non prohibetur. Vbi Glof. & Cynus, dicunt idem esse secundum ius Canonicum. Sic Gratian. *dub. 27. quæst. 2. §. sed aliud, & §. finali.* & tanquam probabile hoc exhibet Abbas, Panormit. *Cap. Requisiuit, de sponsal. num. 3.*

175 Obligant proculdubio sub lethali piaculo. Quia res est grauis, maximèque alteri inferitur iniuria, si non impleantur sponsalia. Et quia omnis contractus obligat ex iustitia: sed hic est contractus, facio, vt facias, est enim mutua, ac reciproca obligatio: Ergo obligat ex iustitia, & sub mortali. Ita D. Tho. in 4. *dist. 27. qu. 2. art. 1. ad 2.* Palud. *qu. 1. art. 1. post 3. concl. num. 14.* D. Antonin. 4. *part. tit. 1. cap. 18.* Caiet. in *sum. verb. sponsalia.* Sotus in 4. *dist. 27. qu. 2. art. 5.* Henric.

lib. 1. *cap. 1. §. m. 1.* Moli. *tom. 2. de instr. tract. 2. d. 271.* Sanchez *lib. 1. d. 27. num. 2.* plures asserens.

Hoc mihi certum. Nam *Cap. Desponsata. 176 Cap. De coning ali 27. quæst. 2. & Cap. Ex literis. Hæc mihi certum.* Supponitur, sponsalia ad sui implementum obligare, Vnde lib. 1. *C. de sponsal. in contrarium adducta iam est per Canones correctæ.*

DV BIVM XL.

An Tenetur statim implere, qui sponsalia contraxit, nullo præfixo termino.

TENETUR statim, habita commoda opportunitate, implere. Quia communis sententia habet, emittentem votum, nullo præfixo termino, teneri statim, vbi commodè potuerit, implere; nam per hoc votum dedicat vouens totum vitæ suæ tempus Deo, ideo tenetur statim implere, ne Deum eo tempore, quo votum differt, defraudet. Hæc ratione vtuntur Palud. in 4. *dist. 38. qu. 3. art. 2. concl. 2.* & Syluest. v. *Votum 1. quæst. 2. ad probandum, non satisfacere obligationi promittentem fœminæ matrimonium, si antè mortem contrahat; quia promissitoto vitæ spatio cum ea coniungere: Ergo in mora, si statim habita opportunitate non impleat, eo quod defraudet sponsam eo tempore.* Sic Barthol. à Ledes. *de matrim. dub. 13.*

Non tenetur statim implere. Quia id generale est in omni debito absque diei præfixione: solum enim tenetur debitor à creditore requisitus soluere, vt constat ex *lib. Debitores presentes. C. de pignorib.* Ergo si in sponsalium contractu dies apposta obligationi non sit, nec alia conditio, non tenetur promissor statim implere; sed tantum requirente eo, cui facta est promissio, tunc verd cum alter petit, tenetur, si commodè potest. Ita Sanchez *lib. 1. d. 28. n. 2.* Palud. in 4. *dist. 38. quæst. 1. art. 2. num. 14.* Syluest. *verb. Votum 2. quæst. 3.* Angel. v. *Mora, numer. 1.* Nauar. *cap. 17. num. 79.* Manuel. *tom. 2. sum. c. 43. num. 4.* & alij apud Sanchez.

Cum his opinor, adiciens, si conscius alter sponsus, minimèque oblitus, & potens commodè petere executionem fidei in sponsalibus data, non petat ea impleri, tutus est promissor, si verd alter petat impleri, vel si non petat, id promeniat ex obliuione; non erit promissor tutus: sed tenetur statim habita commoda opportunitate implere. Quod maximè pro fœminis annotandum; licet enim expectant sponsalia perfici, sæpe non audent id petere, vel non instant ob sponsalium timorem: vnde hi tuti non erunt, quia ea dilatio non est sponsæ voluntaria.

PROBL.

Seccio II. Dubia De Sponsalibus 21

DVBIVM XLII.

*An sit cogendus per Iudicem, sponsalium si-
dem servare, qui citra legitimam cau-
sam ea implere recusat.*

Cogendus non est, sed si monitis non acquiescit, relinquendus. Quia cum excommunicationis metus in virum constantem cadat, contrahens excommunicatione coactus, inuitus & inualide contrahet. Sic D. Tho. in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. ad 2. Angel. v. sponsalia, in 4.1. Armilum. 7. Manuel. tom. 1. sum. cap. 244. num. 1. Vbi limitat, nisi sequatur infamia.

Cogendus est per censuram, si prius monitus, renuati implere. Quia Iudex tenetur ex officio compellere, ad reddendum unicuique, quod iuum est, & ex iustitia debitum: sed contrahens sponsalia tenetur ex iustitia servare fidem: Ergo tenetur Iudex illum compellere. Ita D. Bonaventura in 4. dist. 19. quas. 3. Paludibus, dist. 27. q. 1. art. 2. num. 14. D. Antonin. part. 3. d. in 1. cap. 18. Petr. de Soto. lib. 18. de matrim. §. Quoad primum. Philare. de offic. Sacerd. tom. 1. p. 1. d. 1. c. 1. Sanchi. l. d. 2. g. m. 4.

Idem aliter, nisi attentis circumstantiis Iudex prudenter arbitretur, ex inuitis nuptiis graua mala, scandalaque timeri, vt perpetuas dissensiones, iurgia inter coniuges, virum, relicta vxore discissurum. Et hoc est quod Cap. Ex literis, el. 2. de sponsal. dicitur, cogendum esse, nisi rationalis causa obstituerit. Quia tunc Iudex coactionem denegans, actori fauet; vitat enim ipsius graue damnum: vt si petenti proprium gladium, ad se interficiendum, Iudex denegaret.

DVBIVM XLIII.

An cogendus sit solus ille, qui sponsalia iuramento confirmauit.

Solus, qui sponsalia iuramento confirmauit per Iudicem cogendus est ad eorum impletionem. Quia Cap. Ex literis, el. 2. de sponsal. reddens textus huiusmodi coactionis rationem, ait: Quia contra iuramentum venire, periculosum est: Ergo supponit lex, solummodo cogendum esse eum, qui sponsalia iuramento firmavit. Sic Sotus in 4. dist. 27. quas. 2. a. 3. Viguer. l. institution. cap. 16. §. 7. vers. 7. Barthol. a Ledes. de matrim. dub. 8. fol. 1229. & dub. 10. Beza in sum. casu 18. Vega libr. 2. sum. casu 13.

Esti sponsalia iuramento confirmata non sint, cogendus est promissor ad implendum. Quia hac compulsio ratione iniustitiae admittitur locum habet, quae quidem siue sponsalia iurentur, siue non, committitur. Et quia Ecclesia non tantum iuramentum, sed & simpliciter promittentem compellit. Ita Glof. ad Cap. 2. de sponsal. verb. Interpositione. Abbas ibi, num. 4. Alex. de Neuo. Felin. Andre. Hostienf. Henric. Rosel. Brunel. Couarr. & alij, quos refert, & sequitur Sanchi. l. d. 29. m. 4.

Cum his opinor, iudicans textum Cap. Ex literis, non obflare, dum ad coactionem ponderat iuramenti religionem; quia narrat facti contingentiam; non autem eo quod solum iuramento ius compellendi innitatur.

DVBIVM XLIII.

An si alter sponsorum damnum patiatur, quando alterius culpa matrimonium non initur, possit ob hoc poena exigi ratione interesse, in quantum interest.

Suppono questionem procedere non de poena, quae vere poena est diminuens proprium patrimonium, haec enim adiecta sponsalium contractui, prorsus, est irrita: quare violans fidem, non tenetur in vtroque foro, eam soluere. Quia id definitur expressè Cap. Gemma, de sponsal. & l. Titia, 1. 4. ff. de verbo. obligat. & l. finali, C. de sponsal. Ratio verò est, vt matrimonij libertati consulatur ne timore poenae soluenda inearat coactio. Crediderim tamen solummodo venialem esse culpam poenam sponsalibus adicere; quia cum ea minime valeat, & ideo ad matrimonium non compellat, res adeo grauis haud videtur. Quaesierim verò an esto poena vt poena minime valeat, nec exigi possit: saltem si alterius sponsorum interfit, damnumque patiatur, possit poena exigi ratione interesse, in quantum interest, quando alterius culpa non contrahitur matrimonium?

Potest poena exigi ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, ubi gratia, si sponso intererat matrimonium perfici, eo quod sponsa admodum erat locuples, necita locupletem inueniet. Quia hoc in casu non exigitur poena vt poena est. Sic Gloffa licet dubitans, l. Titia, v. Matrimonia, ff. de verb. obligat. Idem videtur tenere Glof. vnica l. 2. ff. de sponsal. Cardinal. Cap. Gemma, n. 5. g. 4.

Non potest exigi poena ratione lucri cessantis vel damni emergentis, nisi sponfus violans fidem dolo inierit sponsalia, vt alter sponfus damnum illud patiatur. Quia ob solutionem interesse illius timidior redderetur sponfus, ne à sponsalibus recedat, vnde plene matrimonij libertas impediatur, quae fuit ratio prohibendi poenam. Et quia Ius solum concedit arras l. finali C. de sponsal. Ita Hostienf. in sum. tit. de sponsal. §. 1. num. 1. Barthol. l. Titia, num. 3. Ioan. Andr. Cap. Gemma, num. 7. Anton. num. 8. Anchara. num. 12. Abbas numer. 11. Henric. num. 6. Rosel. v. sponsalia. num. 7. Angel. n. 6. Syluest. quas. 8. dicto 2.

Ego autem crediderim posse exigi interesse consistens in damno emergenti: vt si alter sponfus ratione sponsalium expensas fecisset, non autem consistens in lucro cessante, quod ex matrimonio prouenire debebat. Quia interesse damni non potest species poenae appellari, sed damni reformatio: at lucrum cessans non potest dici propriè lucrum, nam matrimonium minimè ad illud dirigitur, nec ius ad illud habetur, nisi matrimonio iam contracto. Mecum Sanchez libr. 2. 30. numer. 15. asserens, hanc sententiam esse longe probabiliorē, ad ruius

COBAR
eod. Mor
III. IV.
IV.

22 Theologia Moralis Lib. XXIV.

ius robur citat Dynum, Baldum, Alexandrum de Neno, & Præpositum.

DVBIVM XLIV.

Est poena sponsalibus adiecta minimè debeat & nulla sit: At sit solvatur, recipiens teneatur eam restituere.

190

Teneatur restituere.

Teneatur recipiens restituere. Quia promissio illa poenæ est omnino irrita, nullasque vires habet, ut constat ex l. finali C. de sponsal. ibi: *Si cautio poenam stipulationis continens fuerit interposita, ex utraque parte nullas vires habebit.* Ergo si alter solvat, recipiens teneatur restituere. Probo consequentiam: nam cum solvens non gratis donet, sed virtute promissionis poenalis, si transferretur dominum in recipientem, immunis foret à restitutionis onere evaderet: magnas vires ex parte illius haberet promissio: & falsò diceret textus, ex neutra parte vires sortiri. Sicalio simili, nempe in lucro comparato à ludentibus pecunia credita, Sotus l. 4. de iust. de iust. quæst. 5. art. 2. Alcoz l. 4. de ludo, cap. 30. Medina l. 1. sum. c. 14. §. 29. Gutier. de iuram. p. 1. c. 33. num. 1. Ludou. Lop. l. 2. de contract. c. 22. Idem equidem dicerent in nostro casu, cum in utroque æquè reddatur irrita promissio iure humano.

191

Non teneatur restituere.

Recipiens minimè restituere tenetur, donec iudice exactus, ad restitutionem condemnatur. Quia iura tantum irritant promissionem illam solvendi poenam, quod est dicere, promittentem minimè teneri solvere: quod utique fatemur, nullo pacto significat dominij translationem in recipientem impediri, eumque inhabilem effici ad retinendū. Cum ergo poenalia sint, minimè sunt ad hoc extendenda. Ita in simili Perez lib. 4. ord. tit. 4. lib. 9. Molina tom. 2. de iust. tract. 2. d. 515. Henriq. lib. 7. c. 35. num. 6. Bannes 2. 2. quæst. 32. art. 7. Vega lib. 3. sum. casu 288. Sanchez lib. 1. d. 31. num. 2. Ludou. Lop. de contr. lib. 1. c. 22.

192

Hanc sententiam probabiliorē recor.

Hanc sententiam probabiliorē iudico, quam roboro ex l. Generaliter 36. ff. de verbis obligator. ubi dicitur, stipulationes turpes nullas esse momenti. At probabilissima sententia habet, esse ad hunc sensum nullius momenti, ut stipulans minimè teneatur solvere: si tamen solverit, recipiens immunis sit à restitutionis obligatione. Et quidem si recte textus perpendantur stipulationem hanc poenalem irritantes, solum denegare immunitatem actionem exigendi poenam promissam, & tutum reddere promittentem à solutione: ut constat ex l. Gemma & l. Titia. Nec mirum esse debet hoc, quia in aliis simile videmus, legatarius enim in minus solemnī testamento relictus, iuxta opinionem Soti lib. 4. de iust. quæst. 5. a. 3. Alcozer. lib. de ludo, c. 2. & aliorum, non tenetur legatum receptum restituere, cum tamen hæres minimè illud solvere teneatur.

DVBIVM XLV.

An poena contractui sponsalium adiecta possit iuramento obligato-rio firmari.

Potest quidem. Quia esto promissio poenæ peccatum sit, eius tamen impletio non esset contra bonos mores naturales, cum omni culpa vacet, ut constat; nam quamvis promittere poenam, prohibetur sit, solvere tamen nullibi prohibetur. Ergo iuramentum illud confirmat sponsalium contractum, & obligat. Certè promittens mulieri nummos, ut copiam sui corporis faciat, peccat utique tanquam ad malum inducens: si iuravit solvere, tenebitur iuramentum servare; quia solvere, peccatum non est, & iuramentum, quod absque peccato servari potest, obligat. Cap. cum contingat, de iur. iur. Ergo idem dicendum est de promissione poenæ. Sic Alex. de Neno ad cap. Gemma, de sponsal. num. 10. Corneus conf. 294. Humbert. resperit. a. h. Sacramen. puber. num. 133. Tabien. v. sponsalia. quæst. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 11. Molina to. 1. de iust. tract. 2. d. 515. Hanc sententiam satis esse probabilem Sanchez citandus affirmat.

Minimè potest iuramento obfirmari. Quia talis promissio poenæ interdicitur ab publicam utilitatem: nam ratio prohibitionis est ob matrimonij libertatem l. finali. C. de sponsal. ibi: *Cum in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat.* Ergo quod geritur contra eam præscriptionem culpabiliter plane, haud potest iuramento confirmari. Cap. Gemma. de sponsal. ibi: *Et ideo talis stipulatio propter poenam interpositionem sit merito improbanda: id est tanquam improba damnanda; non enim dixit negativè: Non est probanda; sed privativè: Maritus est improbanda.* Si enim negativè dixisset posset dici solum denegare illi assistentiam, & actionem in foro externo; cum autem dixerit privativè improbandam esse, manifestè significat, tanquam improbam condemnandam, inique illi resistere, tanquam bonis moribus adversa. Ita Sanchez lib. 1. d. 32. n. 2. citans plurimos Iuriconsultos, nempe Bartolum, Angelum, Cumanum, Alciatum, Antonium, Alexan. Neno Præpositum, Antonium Gomez, & alios.

Quibus adhareo, quia non tantum ea promissio culpa est, sed etiam solvere poenam promissam, quamvis enim tradere pecuniam illam promissam gratuita donatione, culpa vacaret: at culpa non vacat, dum traditur virtute promissionis illius: est enim approbare promissionem, cui utrumque ius illam improbandum, resistit, & matrimonij libertati adversatur. Cæterū promissio illa solvendi mercedem debitam pro usu corporis venali, bona est, & actus iustitiae: & si aliquam malitiam habeat, ea est omnino extrinseca, ratione inductionis ad malum, qua nullo modo solutio vestitur. At vero promissio solvendi poenam, est omnino illicita contra matrimonij libertatem.

DVBIVM

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 23

DVBIVM XLVI.

An Arrha amittenda per frangentem sponsalia, possit, in eorum contractu apponi in qualibet quantitate.

¹⁹⁶ Arrha tripliciter usurpatur. Primo pro quadam donatione, quam vir facit uxori in dotis premium. Secundo pro donatione propter nuptias. Tercio pro pignore, quod in sponsalibus traditur in signum complendi matrimonium, quod vulgo appellamus: *Dar sennal*. Sicut in aliis contractibus dum inter spartes convenit de ipsis perficiendis, solet aliquod in signum, & pignus tradi perficiendi contractum & in hac acceptione in hoc & sequentibus quaestionibus *Arrha* nomen usurpo: nam de Arrhis iuxta primam, & secundam acceptionem postmodum lib. 15. disputabo. Moneo autem, necessarium esse, dum traduntur Arrhae, ut expresse dicatur, dari in futuri matrimonij signum: nam simpliciter tradita, sponsalitia largitas reputantur: ut apte annotat Ant. Gom. lib. 50. *Tauri*, num. 12. Certum est, licitum esse, arrhas apponere amittendas per sponsalium fidei violationem. *Arrbis*, & *l. finali C. de sponsal. & lib. 1. tit. 11. part. 4. & lib. 84. tit. 18. part. 3.* Rationes autem, cur poena interdicitur, non autem arrhae, variis assignantur; sed frequentior ea est: quia cum poena non statim tradatur, sed promittatur in futurum, facile, & incaute in magna quantitate promittitur: arrha autem cum re ipsa tradi debeat in sponsalium contractum in minori quantitate, ac maturiori consilio traditur: nec tantis suberit timor amittendi arrhas iam traditas, quantus solvendi poenam promissam.

¹⁹⁷ Hoc praemissio quaesierim, num arrhae possint, in quavis quantitate constitui? Minime possunt, nec valent, quando tanta sunt ut contrahentium qualitate attenta, verisimile sit fore, ut timore arrhas amittendi, matrimonium a tradente incutatur. Quia ideo excluditur, ne matrimonij obstat libertati: Ergo ubi arrhae tantae sunt, ut idem efficiant, similiter excluduntur. Sic Ioan. Andr. *C. Gemma, de sponsal. numer. 9.* Abbas num. 8. Henric. num. 9. Alex. de Nevo num. 15. Rosel. verb. *sponsalia*, num. 7. Angel. ibi, num. 12. Sylvest. quest. 9. dicto 2. Brunel. de sponsal. concl. 16. num. 4.

¹⁹⁸ Possunt arrhae in quacumque quantitate apponi. Quia leges permittentes arrhas genericè, ac indistinctè loquuntur: respicientes scilicet ad ea quae frequentius accidunt, *l. Nam ad ea. ff. de legib.* & cum frequentius accidat, modicas tradi arrhas, eas absolute admiscere: nec quia in quodam speciali casu magnas tradi contingat, nova lex eas irritas est constituenda; lex enim cessante ratione in particulari minime cessat. Ita Ludou. Lop. part. 2. instr. de matrim. cap. 16. Sanch. lib. 1. d. 35. num. 9. citans Hostiensium, Cardin. Bald. Angel. Iason. Gregor. Lop. Manue. & alios, Tabie. verb. *sponsal. ques. 8. num. 9.* Couar. 4. decretal. part. 2. cap. 3. §. 7. num. 9.

¹⁹⁹ Hoc verius existimo asserens, adhuc non militare eandem rationem in magnis arrhis,

DVBIVM XLVII.

An Arrha sint, necessario in quantitate numerata constituenda.

²⁰⁰ Arrhae non possunt in specie, verbi gratia in fundo constitui, sed in quantitate numerata sunt constituenda. Quia lex finalis *C. de sponsal.* permittens arrhas, de ipsis in quantitate numerata constitutis loquitur, ceteraque annullat poenas. Et quia exigitur, ut arrhae corporaliter tradantur: dicit enim lex, *Accipiat*, & ut duplicari possint, cum alius in duplum teneatur: quae arrhis in specie constitutis competere minime possunt. *l. L. Titius §. Impuberum. ff. de legat. 2.* Sic Barthol. *l. Titia*, num. 10. Anton. Cap. *Gemma* num. 8. Anchara. num. 10. Abbas num. 8. Nevo num. 26. Rosel. verb. *sponsalia*, num. 7. Suar. lib. 3. fori tit. De las arrhas lib. 1.

²⁰¹ Arrhae possunt in specie constitui, nec necessario debent in quantitate numerata assignari. Quia leges permittentes arrhas indistinctè loquuntur, *Lex 84. tit. 18. part. 3.* expresse approbat arrhas in specie constitutas. Et quidem apte tradi potest fundi possessio pro arrhis datis, sicut traditur, dum venditur. Ita Sanch. lib. 1. d. 35. num. 12. Ludou. Lop. part. 2. instr. de matr. c. 36. Couar. 4. decretal. p. 2. c. 3. §. 7. num. 7. Sylvest. verb. *sponsalia*, ques. 9. dicto 3. Angelus ibi, n. 13. & ex Iurisperitis multi citati a Sanchez.

²⁰² Hoc verius reor, quia potest etiam tradi fundi possessio, si per clausulam constituti tradens, constituat se alterius nomine possidere. Potest etiam duplicari, si matrimonio non secuto, reddatur fundus, & eius aestimatio.

DVBIVM XLVIII.

An possint, Arrha utrinque constitui, altero tradente certam earum quantitatem, & altero similiter Arrhas reddente.

²⁰³ Non possunt. Quia si arrhae utrinque constituantur, nihil re vera dari videtur. *l. Qui Non possunt sic, 55. ff. de solut. ibi: Non alienatur nummi, qui sic dantur, ut recipiantur.* Sic Barth. *l. Titia*, n. 9. ff. de obligat. Anto. Cap. *Gemma*, de sponsal. num. 8. Abbas num. 8. Nevo num. 25. Rosel. verb. *sponsalia* num. 7. Angel. num. 13. Sylvest. ques. 9. dicto 3. & alij. Communis est, & valde probabilis sententia, Thoma Sanctio asserente.

²⁰⁴ Possunt omnino. Quia leges absolute permittunt arrhas, nec in vanum est hac mutua traditio: dans enim arrhas perdit, quas dedit, & restituit, quas accepit, si per ipsum stet, quominus coniugium celebretur. Ita Sanchez *l. 1. d. 35. num. 14.* Gregor. Lop. lib. 84. tit. 18. part. 3. verb. *Tal vinna*. Couar. 4. decretal. part. 2. cap. 3. §. 7.

24 Theologia Moralis Lib. XXIV.

§. 7. num. 7. Speculat. tit. de sponsal. nu. 1. Cynus l. finali. quæst. 6. C. de sponsal. Bald. ibi. nu. 7. Salic. num. 8. Paul. l. Titia num. 4. Iason ibi. numer. 31. Aretin. numer. 8. Cuman. numer. 8. Alciat. numer. 15.

205 Cum his opinor, quia huius sententia fundamētum contraria corrūit nitens illa lege Qui. Sic. Nam ea lex procedit, quando dans aliquid tantundem recipit purē, itā vt nullo casu teneatur reddere: At qui recipit arrhas, & tradit, tenetur tantundem arrharum reddere, & suas amittit, si culpabiliter refiliat.

DVBIVM XLIX.

An qui fide sponsalium sua culpa violat teneatur, in foro conscientie arrhas recipias, & penam quadrupli conventionalem restituere.

206 Dup. l. em. A ltera est pœna legalis imposita l. finali. C. de sponsal. vt recipiēs arrhas si iniuste à sponsalibus refiliat, teneatur & ipsas, & duplum reddere. Est altera pœna conventionalis, quando inter contrahentes conventum est, vt resiliens teneatur quadruplum arrharum soluere. Et quidem pœnam dupli minimē deberi antē Iudicis sententiam, apertum est; quia est pœna lege imposita, quæ iuxta omnes sententiam Iudicis desiderat: sed solum tenetur hic arrhas receptas restituere; id enim pœna non est, sed conditio naturæ contractus annexa. De pœna autem conventionali mea quæstio procedit, num violans sponsalium fidem teneatur eam simul cum arrhis restituere in foro conscientie ante Iudicis sententiam?

207 Tenetur restituere penam conventionalem ante sententiam. Tenetur quidem. Quia perinde est, ac si condemnatio interuenisset, cum pacto se sponsi obligarint ad illam pœnam soluendum, & nil tam naturale sit, ac pacta seruari, l. ff. de pactis. Sic Palud. in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2. num. 13. Navarra lib. 3. de restit. cap. 2. dub. 10. num. 274. Felin. cap. 1. de constitut. num. 46. Deci. in 1. lectura, num. 73. Menchaca lib. 1. controuerf. c. 7. num. 21.

208 Non tenetur. Quia intentio contrahentium, & eas pœnas constituentium, quando aliud expressis verbis non exprimunt in contractu, ea est, vt per tales pœnas compelli possint ad fidem seruandam, & ad eas, secuta condemnatione, teneatur: eorum enim intentio in dubio iuxta iuris communis pœnam imponentis præscriptum, intelligenda est; nam actus præsumitur factus secundum propriam eius naturam, vt latē Menoch. de presumption. lib. 6. præsump. 10. Itā Adrian. quodlib. 6. art. 1. corol. 3. Ledesma 2. part. 4. q. 18. art. 3. Victor. quem refert, & sequitur Ludou. Lop. l. 1. de contract. c. 31. Palaci. l. 4. de contract. c. 5. Nauar. sum. Hisp. c. 23. n. 68. lat. n. 67.

209 Huius sententia. Magis mihi sententia hæc aridet; quia non video, qua ratione probetur perinde esse, ac si condemnatio interuenisset, cum pacto se obligant contrahentes ad soluendam pœnam illam; quia pactum soluendi illam pœnam intelligitur, secuta condemnatione.

DVBIVM L.

An in contractu sponsalium possint, pignora interuenire.

210 S Cio, posse interuenire fideiussores pro securitate matrimonij contrahendi; quia nullo iure id prohibetur. Num possint interuenire pignora? Minimē quidem. Quia l. finali, C. de sponsal. reiciit omnis pœna demptis arrhis. Sic Anton. Cap. Gemma, de sponsal. nu. 9. Abbas ibi, num. 10. Præpos. num. 14. Rosel. verb. sponsalia num. 7. Angel. ibi. num. 15. Syluest. q. 8. dicto 3. Brunel. de sponsal. concl. 16. num. 7.

Possunt pignora interuenire. Quia hæc arrha vocantur l. 1. C. si rector. iuncta Glof. v. Pignora. Et quia traduntur loco arrharum. Ita speculat. tit. de sponsal. §. Primo igitur, numer. 4. Archidia. 30. quæst. 2. c. 1. Azo. in sum. de sponsal. num. 12. Hostiensis. tit. de sponsal. §. 1. & Cap. Gemma, ad verbum illud: Propter penam interpositionem. Innocent. ibi, num. vni. Ioan. Andr. num. 7. Cardin. num. 3. quæst. 1. Neuo num. 30. Federic. conf. 149. & alij.

Vnam, & alteram sententiam probabilem esse reor. At ego crediderim, minimē posse pignora interuenire, si præcedat stipulatio pœnae & pignora tradantur decus arrharum stipulatione præcedente. Ratio est, quia cum principale non valet, corrūit accessorium, quod eius naturam sequitur. Reg. Accessorium 42. de regul. iuris in 6. Ergo cum pœna non valeat, arrhae autem admittantur, pignora arrhis accessoria valida erunt, exclusis iis, dum pœnae accedunt. In dubio autem, quando traduntur pignora, nulla præcedente pœna stipulatione, valent, licet nulla mentio arrharum fiat, quia censetur ea pro arrhis tradi. Nec admitto limitationem Anchar. & Barto. dicentium, valere pignora, dum traduntur in quantitate, secus si in specie; nam similem arrharum limitationem superius reprobauimus. Mecum Sanchez libr. 1. d. 38. num. 4.

DVBIVM LI.

An valeat, pactum in sponsalibus adiectum, vt vir teneatur in certo oppido moram trahere cum uxore.

211 Non valet. Quia l. Titio certum, 70. §. Titio centum et 2. ff. de condit. & demonstr. dicitur: Titio centum relicta sunt ita vt ad monumento meo non recedat, vel vt in illa Ciuitate domicilium habeat: potest dici, non esse locum cautionis, per quam ius libertatis infringitur. Ex quo textu constat, non valere conditionem legato adiectam, vt teneatur legatarius in certo loco habitare, eo quod quandam seruitutis speciem contineat: & proinde legatum, reiecta conditione, debet: Ergo similiter eadem conditio ab sponsalibus reicietur. Sic Neuo cap. 1. nu. 9. de coniug. lepro. Couar. 4. Decretal. p. 2. c. 7.

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 25

cap. 7. m. s. Anton. Gomez 2. variat. cap. 10. num. 24. Ludou. Lop. par. 2. instruct. de matrim. cap. 24. & alij.

141. Valer illud pactum, & vir tenetur eam fide servare. Quia sicut in rei suae traditione potest quilibet pactum interponere, Cap. Perum de conditio apposi. Ita in traditione sui per matrimonium. Et quia Cap. Gemma de sponsal. & l. Titia ff. de verb. oblig. Sola poena in matrimonio coniungendo, vel dissolvendo interposita prohibetur, eo quod matrimonij obster libetati: sed haec poena seu conditio est potius in matrimonij favorem, ut conservetur indivisa vita, & cohabitatio inter coniuges. Ita Hostiens. tit. de coniug. seruo. num. 5. Rosel. verb. l. cor. num. 3. Angel. ibi, num. 6. Sylvest. quae. 8. Tabie. quae. 2. num. 3. Armil. num. 6. Vilalob. in communib. l. v. numer. 1. 5. Navar. c. 14. n. 10. Manu. 10. l. 1. num. c. 15. n. 2. Ludou. Lop. p. 1. instruct. c. 54. Sanch. l. 1. d. 40. n. 2.

145. Eiusdem sum mentis, ratus legem Titio centum, reprobantem conditionem habitandi in certo loco, intelligendam esse, dum ea conditio vana est, & in nullius favorem cedens. At pactum hoc sponsalium adiectum contractui, credit in maximum uxoris favorem, ne patria de- fecta, inter extraneos vitam gerere teneatur.

CAPVT VIII.

Circa dissolutionem Sponsalium per Religionis ingressum, votum Castitatis simplex ac Sacri Ordinis receptionem.

DVBIVM LII.

An per Religionis ingressum, professione non secuta, dissolvantur sponsalia.

146. Non dissolvantur.

Sponsalia dirimuntur ob Religionis ingressum, si professio non sequatur: quare si novitatus tempore sponsus Religionem deserat, tenetur utrumque fidem sponsalium servare. Quia ingrediens non statim iure suo cedere videtur, sed sub ea conditione, si professus fuerit, cum experiendi gratia ingrediatur, an sibi expedit, sponsalia perficere, vel potius Religionem profiteri. Sic D. Tho. in 4. dist. 27. quae. 2. art. 3. ad 1. Tabie. v. sponsalia, qu. 9. n. 10. dum asserunt, sponsalia dirimi per Religionis ingressum, quia est mors spiritualis: quam tamen solam professionem esse, constat: expresse Durand. in 4. dist. 27. q. 3. a. 3. Palud. ibi, q. 1. a. 3. casu 5. n. 23. Celaia. q. 1. Viguer. l. institut. c. 16. §. 7. vers. 7. Petr. de Ledel. de matrim. q. 43. a. 3. dub. 2.

147. Dissolvantur sponsalia per Religionis ingressum.

Dissolvantur sponsalia per solum Religionis ingressum, etiam professione non secuta: ac proinde sponsus alter manens in saeculo potest aliud matrimonium inire. Quia eo ipso, quod quis Religionem ingreditur, satis declarat, se sponsalibus renunciare: Ergo manens in saeculo ab obligatione eximitur fidei servandae. Et Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

uanda priori contractui. Et quia ea persona mutatio notabilis est; magno enim dedecori feminae tribueretur, si illi, qui Monachus fuit, nubat: & contra viro, si duceret Monialem. Ira Sanch. l. 1. d. 42. n. 2. Angel. v. sponsalia, n. 22. Sylvest. ibi, q. 10. casu 2. Navar. c. 22. Hispan. n. 23. Latine n. 26. casu 2. Sotus in 4. dist. 27. q. 2. a. 5. Cordu. sum. q. 136. pun. 1. Henric. l. 11. c. 14. n. 3. Manu. 10. l. 1. sum. c. 245. n. 1. Vega lib. 3. sum. casu. 423. & alij.

Hos se quor. Quia existimo, sic se habere novitatum & professionem, sicut sponsalia & matrimonium: ille enim dispositio est, & via ad professionem: haec autem ad matrimonium: Ergo sicut professio dirimit matrimonium ratum Cap. ex publico, de convers. coniuga. ita novitatus sponsalia dissolvit.

218.

Hos sequuntur Doctores.

DVBIVM LIII.

An per ingressum Religionis, professione non secuta, dissolvantur sponsalia ex parte utriusque sponsi.

Non dissolvuntur ex parte utriusque, sed solum ex parte manentis in saeculo: quare si ingrediens habitum deserat, liberum erit manenti in saeculo, matrimonium perficere: sicut sponsi fornicationem non omnino sponsalia dirimuntur, sed solum ex parte innocentis. Quia quamvis ingrediens cedat iuri suo, manens in saeculo minime cedit. Sic Petr. de Ledel. de matrim. q. 43. a. 3. dub. 2. Henric. lib. 11. c. 14. n. 3. Manuel. 10. l. 1. sum. p. 2. l. 2. c. 1. addentes, Nisi manens in saeculo iam alia sponsalia contraxisset: tunc enim videretur iuri suo pariter cedere.

219.

Non dissolvantur ex parte utriusque.

Ex parte utriusque dissolvuntur, quando sponsus bona fide Religionem ingreditur, ut communiter fit: sed si dolose, & animo statim ex-eundi: fraus enim nemini patrocinari debet. Cap. ex tenore, de rescript. Quare sicut manens in saeculo potest libere aliud inire matrimonium: ita similiter novitatus ille, si Religionem deserat. Quia quamvis expressum non inveniatur, ut novitatus omnino sponsalia dissolvatur, sicut de professione respectu matrimonij rati invenitur: at ex quadam proportionem, & similitudine duci potest argumentum; ut sicut per professionem, per quam consummatum aliquis Religiosus efficitur dissolvitur omnino matrimonium ratum, sponsalia consummans: ita per novitatum, qui initium quoddam est professionis, & per quem novitatus initiatum (ut ita dicam) fit Religiosus, dirimantur omnino sponsalia, quae matrimonij sunt initium. Ita Vival. candelab. de sponsal. cap. 5. num. 40. Navar. cap. 22. num. 26. Sotus in 4. dist. 27. qu. 2. a. 5. Cordu. sum. quae. 136. pun. 1. Barthol. de Ledel. de marr. dub. 13. casu 1. Vega l. 1. sum. casu 323. Sanch. l. 1. d. 41. n. 5. asserens Neotericos doctissimos hanc sententiam tenere.

220.

Ex parte utriusque dissolvuntur.

Primam sententiam probabilissimam esse reor, & probabilissimam plane secundam, & anceps diu haxens, cui subscriberem potius secundam elegi. Quia votum Religionis dirimitur per ingressum bona fide animo permanendi, ita ut si vouens egrediatur experiens, eum statim sibi non conue-

221.

Secundam eligo sententiam.

COBAR
eod. Mor
m. III. IV
E. IV

conuenire, liber maneat à voto: Ergo talis ingressus sufficit ad dirimendum omnino sponsalia; maior enim est obligatio voti Religionis, quam sponsalium, cum ea dirimat secundum omnes.

iusmodi autem obligatio non confurgit ex iuramenti vis, sed ad damnum illud reparandum.

DV BIV M LV.

DV BIV M LIV.

An qui sponsalia iurauit, possit ingredi Religionem ante matrimonium omnino contractum.

222
Non potest
ante matrimo-
nium.

Non potest, sed prius tenetur contrahere matrimonium, ut iuramentum impleat postmodumque ante consummationem ingredi valet. Quia iuramentum factum in fauorem tertii, cui est ius acquisitum, non potest in melius commutari: v. gr. si iuravi Petro, me illi daturum centum aureos, non satisfacio, si pauperiori dem mille. Certè qui tenetur soluere debita, si soluendo est, tenetur prius ea soluere, quam Religionem ingrediatur, iuxta omnium sententiam: sed hic per iuramentum contrahendi acceptatum à tertio, est illi debitor, potestque implere citra Religionis impedimentum, prius contrahendo, & deinde ante consummationem ingrediendo Religionem: Ergo tenetur. Sic Richard. in 4. d. 29. a. 2. q. 4. Ledes. 1. p. 4. q. 45. art. 3. Maiol. 1. 1. de irreg. c. 34. n. 6. Angles florib. 2. p. q. 11. a. 3. dub. 1. Vega 1. 1. sum. casu 389. Moli. 1. 1. de iust. d. 149. Rebel. 1. 4. de matr. q. 8. sect. 6. concl. 2.

223
Potest quidem
ante ratum
matrimo-
nium.

Potest Religionem ingredi, non contracto prius matrimonio. Quia iuramentum sortitur naturam, & conditiones actus super quo imponitur, Cap. Quomodo, de iur. iur. unde conditio tacite in actu inclusa includitur similiter in iuramento: sed promissioni matrimonij inest tacita conditio: nisi promittens Religionem elegerit: Ergo & iuramento. Constat minor, quia ipsimet matrimonio rato inest hæc conditio, alias non liceret ad Religionem transire, ne dum ipsis sponsalibus: & proinde cum ingrediens Religionem conditionem impleat, non erit periturus, minimè contrahendo. Ita Basil. lib. 12. c. 10. num. 13. Fil. liuc. 1. 10. n. 181. Bonac. q. 1. punct. 5. n. 4. Becan. q. 2. 1. Hurtad. d. 2. diff. 2. Coninch. d. 23. dub. 2. Diana p. 3. tr. 4. resol. 207. Sanchez. 1. 1. d. 43. n. 3.

224
Hæc mihi
verissima
sententia.

Hanc sententiam tanquam verissimam teneo. Nam frustraneum omnino iudico, contrahere matrimonium animo statim Religionem ingrediendi, cum sit scēminam illudere, quæ huiusce animi conscia omnino tale abduceret coniugium. Nec re vera momentanea illa solutione iuramentum impletur. Quoties epim nulla est in credore turpitudine iuramentum firmat contractum, nec impletur momentanea solutione; quia dum illi scēminæ se contracturum iurauit, animus in matrimonio per manendi adfuit, & sic à scēmina acceptum est iuramentum. Hæc tamen sententia intelligenda est nisi necessitas vrgeret ad prius contrahendam: verbi gratiā, si ita dedecori scēminæ satis consuleretur, vel proles ex ea nata efficeretur legitima; tunc enim teneretur contrahere, & matrimonio rato nec consummato posset ingredi Religionem. Hu-

An qui sponsalia iurauit, & post sponsalia sese voto Religionis adstrinxit, licite possit, matrimonium inire, animo firmò Religionem ingrediendi ante consummationem.

Licet potest. Quia sic contrahens non agit contra votum castitatis, aut Religionis in eundem: vtrumque enim tantum obligat ad non contrahendum animo consummandi, alias nunquam liceret eo animo contrahere absque voti dispensatione. Addo, nullam inferri iniuriam alteri coniugi, cum hic iure suo, quod habet ingrediendi Religionem ante consummationem vtatur: & contractus vtriusque æqualis sit: idem enim alteri licet. Sic Caiet. verb. Matrimonium, cap. 1. Angles p. 2. qu. 11. de imped. matr. art. 3. dub. 1. Petr. Ledes. q. 53. de matr. art. 1. dub. 1. Texada in Theol. mor. tom. 2. l. 4. tr. 1. n. 237. Angel. v. Matrimonium, 8. impedi. 5. n. 1. Scotus in 4. diff. 38. q. vni. & alij.

Minime potest absque culpa lethali. Quia evidenti periculo exponitur sic contrahens sine leui mutandi animum, votumque violandi. Et quia rectæ rationi repugnat, vt quis tradat potestatem sui corporis alij, ad idque se obliget, quod implere minimè intendit. Ita Nauar. sum. 6. 16. n. 10. Petr. Soto lect. 14. de matr. Sanchez. 1. 1. d. 43. n. 7. Ochagau. q. 18. n. 8. Bonac. q. 1. punct. 5. n. 11. Diana p. 3. tr. 4. resol. 281. & p. 9. tr. 7. resol. 75. Palao. 10. 5. d. 1. punct. 16. n. 8. & plurimi apud Sanchez citatum.

Existimo, hanc sententiam longè probabiliorem esse. Quia eo animo contrahens videtur planè matrimonij Sacramentum illudere, & notabilem scēminæ iniuriam inferre nā cogit ipsam absque nuptiis esse, donec ipse proficatur; & si egrediatur esse Monachi uxorem cum dedecore: & eo professionem emittente, non facile alij nubet, & suspitionis nota non leui afficietur: suspicabuntur enim multi eam ob vitium aliquod fuisse relictam.

DV BIV M LVI.

An qui emisit votum Religionis, aut castitatis, posteaque virginem deslorauit, fide data de matrimonio contrahendo: teneatur potius ad matrimonium, quam ad votum.

Tenetur ad votum prius emissum. Quia obligatio posterior minime potuit priori derogare. Et quia hic ratione promissionis non tenetur, nulla enim fuit tanquā rei illicitæ contra votum promissio; neque etiam ratione dāni, quia violans virginem nuptiis non promissis, non tenetur eam ducere, sed aliter satisfacere perinde autem est non adesse promissionem, vel eam esse nullam. Sic Nauar. lib.

Seccio II. Dubia De Sponsalibus 27

1.5. *confil. de sponsal. conf. 2.1. Rodrig. 10.1. sum. c. 18. n. 1. Vinald. art. 3. c. 14. n. 6.4. Ochagan. tr. 2.1. q. 18. n. 1. Hurtad. d. 1. diff. 2.1.*

Teneatur potius ad matrimonium. Quia votum non obligat rebus notabiliter mutatis: hic autem notabilissima est mutatio, cum vinculum iustitiae fortissimum supervenerit, & gravisimum proximi damnum, si votum impleatur. Et quia iustitiae vinculum fortius est, quam charitatis: At ob charitatis vinculum superveniens, teneatur quis Religionis votum praecedens suspendere: verbi gratia, ratione parentum indigentia: Ergo a fortiori propter iustitiae vinculum, quale hoc est. Ita Sanch. l. 1. d. 45. n. 3. Valq. *opusc. de rebus iust. c. 6. n. 10. & xor. p. 3. c. 5. diff. 1. vlt. Reginal. d. 1.5. n. 95. & l. 3. n. 158. Lefsi. lib. 2. c. 10. dub. 4. Coninch. d. 2.3. num. 34. Diana, Machado, Bonacina, Basilus Baunius, Palaus, & Trolench, quos affert, & sequitur Leander tr. 6. d. 2. q. 5.*

Eiusdem sum mentis. Quia ere gravatus alieno, dissolvendo sit breui, non potest ingredi Religionem, quamvis illius voto prius fuerit adstrictus: sed teneatur differre: & quamvis breui non possit solvere, si tamen est spes fore ut possit, probabilissima sententia est, non posse ingredi: & quamvis aliqui censent oppositum, hoc fundamentum innituntur, quod persona non sit obligata: sed in hoc casu potest deflorator statim ducendo feminam, solvere, & persona est obligata: Ergo non obstante priori voto, teneatur. Scio doctissimos Salmanticenses Magistros huic menti adhæsisse.

DUBIUM LVII.

An sponsalia dissolvantur voto simplici castitatis superveniente.

231 *Dissolvuntur sponsalia.*
Dissolvunt omnino. Quia sponsalibus semper inest tacita conditio: Nisi voluero ad meliorem statum transire, nullus enim censetur velle magno bono status castitatis renunciare, nisi ob matrimonium. Et quia ubi concurrunt duo vincula incompatibilia, & valida fortius praevalet *Cap. si inter de sponsal. At vinculum voti castitatis est incompatibile cum sponsalibus, ut patet, & est fortius quia inducit obligationem fidelitatis respectu Dei: sponsalia vero respectu hominis. Sic Basil. l. 12. c. 12. n. 4. Diana p. 3. tr. 4. resol. 108. Petr. de Ledes. de matr. q. 43. art. 3. dub. 3. Azor. tom. 1. lib. 11. cap. 21. quæst. 10. Suar. lib. 2. de voto cap. 4. num. 13. Valq. *opusc. de testit. cap. 3. §. 1. dub. 6. n. 17. Bonac. q. 1. p. 5. u. 3. Baunius de matr. tr. 12. q. 15. dicto 3.**

232 *Non dissolvuntur.*
Minime dissolvuntur. Quia Deus non acceptat promissionem rei prius alteri promissam, & in eius praeiudicium: verbi gratia, si promissi domum Antonio, & postmodum Ecclesiae repromissi, prior promissio praevalet: sed sponsus per sponsalia promissit suum corpus alteri: ergo repromissio eiusdem corporis facta Deo per votum non est illi accepta. Et quia nullo iure probatur inesse sponsalibus illam tacitam conditionem; nisi continentiae statum elegero. Ita viginti Doctores, quos refert, & sequitur Sanchez l. 1. d. 46. n. 9. Tolet. l. 7. c. 21. Hurtad. d. 2. diff. 3. Coninch. d. 23. n. 35. Filliuc. tr. 10. n. 259. Ezech. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

Revel. de sponsal. q. 8. scet. 2. n. 47. Becan. q. 2. n. 3. Villalob. tr. 11. diff. 12. n. 9. Laym. tr. 10. p. 1. c. 2. num. 6. Machad. l. 1. p. 1. tr. 7. docum. 9. n. 6.

Inuitus (fateor ingenuè) à P. Thomæ Sanctij sententia recedo, primaque adhaereo, hoc nitens fundamine: vel illud castitatis votum post sponsalia emissum, validum est vel non. Hoc secundum dici potest *Cap. Veniens, Qui Clerici, vel vouentes.* Unde ipse Sanchez fatetur, vouentem illum obligatum manere ad non petendum, & peccare contrahendo matrimonium. Si ergo validum est votum, non possunt sponsalia consistere: quia impossibilis est obligatio absoluta voti cum sponsalium obligatione.

DUBIUM LVIII.

An sponsalia dissolvantur per subsequens votum Sacros Ordines suscipiendi.

234 *Non dissolvuntur.*
Certum est, Ordines minores post sponsalia assumptos, minime sponsalia dirimere: quoad utrumque coniungem. Quia is status matrimonii non repugnat, secus autem de Ordine Sacro, cum incapacem matrimonij reddat suscipientem. Quæsierim autem, an sponsalium fide adstrictus possit ad Sacros Ordines promoveri, & votum ad eos ascendendi sponsalia dirimat.

235 *Sponsalia non dissolvuntur per id votum.*
Sponsalia non dissolvuntur voto Ordinis Sacri suscipiendi, nec illis adstrictus potest ad eum promoveri. Quia in Ordine Sacro votum inclusum ex se, & ex natura sua simplex votum castitatis est, & per accidens tantum solemne dicitur, quia ex Ecclesiae statuto effectum voti solemnis, qui est matrimonium contractum dirimere, sortitur: sed votum simplex castitatis non dirimit sponsalia: Ergo nec votum Ordinis Sacri suscipiendi. Sic Sanch. l. 1. d. 47. n. 3. citans Paludanum, Maiolum, & Ludou. Lopez. Quibus addo Coninch. d. 23. dub. 3. Hurtad. d. 2. diff. 4. Reginal. l. 3. n. 160. Balleus sponsalia 3. num. 9. Villalob. tract. 12. diff. 12. n. 10. Palaus 40. §. d. 1. punct. 19. num. 2.

236 *Dissolvuntur per id votum.*
Dissolvuntur sponsalia voto ascendendi ad Sacros Ordines. Quia in Sacro Ordine solemne castitatis votum includitur *Cap. unico de voto, in 6.* At sponsalia verè dissolvuntur per subsequens castitatis votum, ut Problem. proximo ostendi. Ita Navar. cap. 12. num. 25. casu 10. Sylvest. v. sponsalia, num. 7. Sotus de iust. q. 1. art. 3. Cordu quæst. 136. p. 4. opin. 5. Henric. l. 11. cap. 14. num. 4. Vega l. 8. casu 41. Basil. lib. 12. n. 3. Diana p. 3. tr. 4. resol. 108.

237 *Cum in opinione.*
Cum his opinor, admonens, vouentem castitatem, seu Ordines Sacros eximi ab sponsalibus, teneri tamen implere votum, Religionem, aut Sacros Ordines suscipiendo. Certe qui asseruere Problem. 57. voto simplici castitatis sponsalia dirimi, idem de voto ascendendi ad Sacros Ordines asseruabunt.

CAPVT IX.

Circà sponsalium dissolutionem per matrimonium cum alia contractum, per posteriora sponsalia per puberi dissensum, per temporis ad contrahendum præfixi transactionem.

DVBIVM LIX.

An extinguantur, omnino priora sponsalia cum una contracta per matrimonium validum cum altera initum.

238
Nonnulla
suppono.

CERTUM est ex sect. 1. priora sponsalia dirimi per subsequens cum alia matrimonium si validum fuit *Cap. si inter, de sponsal. & Cap. de sponsal. dñorum*. Si tamen irritum esset matrimonium, obligarent ad huc priora sponsalia: non enim prestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. *Reg. Non prestat, de regul. iur. in 6.* Quæsierim verò, utrum per matrimonium validum priora sponsalia contracta cum alia, extinguantur omnino, ita ut soluto matrimonio professione Religionis aut morte, nulla maneat illorum obligatio, sed penitus sit extincta.

239
Non extinguantur omnino.

Non extinguuntur omnino: unde soluto matrimonio, tenetur sponsus priora sponsalia implere. Quia promissio simplex Religionis non extinguitur per traditionem impossibilem posteriorem matrimonij consummati; sed suspenditur, & eo soluto, omnino obligat. Ergò similiter promissio matrimonij non extinguitur per impossibilem traditionem alterius matrimonij. Sic Adrian. *in 4. q. 2. de matr. ad 2. Vega l. 6. casu 125. Petr. de Ledel. de matr. q. 43. a. 3. dub. 2. ad 2. Coninch. d. 23. n. 32. Babil. l. 12. c. 13. n. 4. Hurtad. d. 2. diff. 7. Diana 3. p. tr. 4. resol. 209. & alij.*

240
Omnino extinguuntur.

Omnino extinguuntur, ac proinde, soluto matrimonio, nulla superest perficiendi priora sponsalia obligatio. Quia per illud matrimonium extincta sunt, ut probant textus initio Problematis adducti: Obligatio autem semel extincta amplius non reuiuiscit. *Cap. Quæritur, de consecr. dist. 4.* Et quia cum sint obligationes eiusdem rationis extinguitur prior per fortiorē superuenientem: ut votum strictioris Religionis omnino extinguitur professione secuta in laxiori. Ità Sanch. *l. 1. d. 48. n. 3. Bonavent. in 3. dist. 29. a. 3. q. 2. Henric. l. 11. c. 13. n. 3. & c. 14. nu. 2. Rodrig. c. 245. n. 8. Bonac. q. 1. pun. 5. nu. 8. Becan. q. 24. n. 3. Fillise. tr. 10. n. 272. Villalob. tr. 12. dist. 12. n. 11. Machad. l. 1. p. 1. tr. 7. docum. 7. num. 1.*

241
Eiusdem
mentis sum.

Cum his opinor existimans primæ sententiæ fundamentum minimè virgere. Nam votum & matrimonium sunt distinctæ rationis obligationes: quædam enim fit Deo, altera autem homini, & idèd non mirum, si obligatio veri non extinguatur, sed suspensa perseveret, constante matrimonio; secus autem est de sponsalibus, & matrimonio, quæ sunt obligationes eiusdem rationis factæ homini.

DVBIVM LXIX.

An priora sponsalia dissoluantur, copula subsequente cum posteriori, ratione damni illati.

CERTUM est non dirimi priora sponsalia per posteriora; quia fides posterius data in nonnulla prioris præiudicium irrita est. Quod intelligendū est ex parte contrahentis posteriora sponsalia, nam ex parte alterius dissoluta manet, licet cum posteriori sponsa non sit habita copula: quia contrahens posteriora sponsalia eo ipso prioribus renunciat. Quæsierim verò num quavis ratione sponsalium priora non dirimantur per posteriora cum copula, ratione tamen damni illati dissoluantur?

Dissoluntur ratione damni illati, unde si posterior esset virgo, insciaque priorum sponsalium, & deflorata esset spe promissi matrimonij, tenetur deflorator eam ducere. Quia ratione huius damni tenetur deflorator non obstantē voto Religionis vel castitatis prius emissi cum ea iniure coniugium, ratione damni illati: Ergo potiori tunculo posteriora sponsalia perficere tenebitur prioribus non obstantibus. Maior *in 4. dist. 27. q. 5. Palat. in 4. dist. 28. d. 1.*

243
Dissoluantur
ratione damni
illi.

Non dissoluntur damni illati ratione, sed prior sponsa ducenda est. Quia iniuria posteriori illata non aufert ius suum priori. Ità Sotus *in 4. dist. 27. q. 1. a. 4. dub. 3. Hæ iq. l. 11. c. 13. n. 3. Manu. to. 1. sum. c. 245. n. 8. Säch. l. 1. d. 49. n. 5.*

244
No dissoluantur
ratione damni
illi.

Cum his sentio, & illud de voto minimè esse simile iudicio; quia ex voto oritur obligatio ex promissione autē matrimonij cum d. si ratione oritur ex iniuria, cuius multo strictior est obligatio. Certè Deus non ita exactè promissio, nem sibi factam petit impleri, ac homini: non enim cum damno & iniuria tertij impleri vult: homo autem propter iniuriam alteri illatam iure suo priuari nolit. Fateor, ex quadam aequitate priorem sententiam esse præferendam aliquando; verbi gratia, quando deflorata graue damnum pateretur, magnamque honoris iacturam: prior vero leuiter læderetur; quia teneri priorem iudico, modicum illud malum sustinere, ad vitandum proximi grauissimum, ut aduertit Henriquez vbi supra, addens, posse in hoc casu iudicem damnare illum, ut secundam ducat.

245
Cum his opi-
nor.

DVBIVM LXI.

An priora sponsalia dissoluantur, per posteriora iuramento firmata.

Dissoluantur quidem. Quia vis iuramenti sponsum constituit posterioris promissi debitorem. Sic Abbas teste Anton. *ad Cap. si- cut, de sponsal. Innocent. ad Cap. Veniens num. 1. de iur. iur. vbi Imola num. 4. dicit hoc posse probabiliter sustineri.*

246
Dissoluantur
quidem.

Minimè dissoluantur. Quia iuramentum illud fuit de re iniqua, & in præiudicium tertij quo casu nullo modo obligat. *Reg. Non est obligatorium, de regul. iur. in 6. Ita Bonavent. in 4. dist.*

247
Minimè dis-
soluantur.

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 29

dist. 28. in expost. l. i. c. Richard. dist. 27. a. 3. q. 4. Palud. q. 1. a. 3. casu 6. n. 2. 4. Sotus dist. 27. q. 2. a. 4. dub. 3. Henric. l. 1. c. 1. 3. n. 3. Manu. ro. 1. sum. c. 1. 5. 4. n. o. Henric. l. 1. d. 50. n. 2. Viuald. de sponsal. l. 1. c. 4. n. 1. 4. & alij.

Hoc mihi omnino certum, nec auferem oppositum sustinere, Attamen si dom contracta sunt posteriora sponsalia, suberat iusta, ac sufficiens causa recedendi a primis: tunc tenetur hic ad posteriora: quia minimè peccat posteriora contrahens: quare sponsalia erunt valida, & iuramentum obligabit.

DVBIVM LXII.

An quando secunda sponsalia non fuerint valida, quia contrahens primis ligatus erat, nec adest iusta recedendi causa, si ante celebratum matrimonium cum priori dissoluantur sponsalia: teneatur, hic qui inuit, ad posteriora.

Tenetur profecto. Quia licet posteriora vi sponsalium non teneantur, valent tamen vi promissionis. Iuramentum enim rei illicitæ si postea licita fiat, obligat. Sic Nauar. capit. 12. n. 1. 8. Couar. 5. Decret. p. 1. c. 4. §. 1. n. 10.

Minimè tenetur. Quia sponsalia posteriora non valuerunt etiam in ratione promissionis, cum rei illicitæ promissio fuerit: & quod ab initio validum non est, tractu temporis non conualecit, Reg. Non firmatur, de regul. iur. in 6. Et quia promissio emissæ tempore inhabili, non obligat tempore habili. Ita Abbas ad Cap. Placuit. n. 4. de conuers. coning. Penna, quem refert, & sequitur Ludou. Lop. part. 1. Instruitor. c. 43. Sanc. h. l. d. 50. n. 6.

Hanc sententiam longe virorem existimo. Nam si quis habens castitatis votum contrahat sponsalia, non tenetur ad ea quævis postea in voto sit dispensatus: ab initio namque nulla fuisse ratione impedimenti impedientis: sed similiter in nostro casu fuerunt: nulla ratione impedimenti priorum sponsalium: Ergo. Hoc verò priori sententiæ concesserim, in speciali casu teneri non ratione promissionis præcisè, sed rationi danti illati Virgini defforatae, aut viduæ honestæ magnâ famæ iacturam patienti.

DVBIVM LXIII.

An iura concedentia impuberibus, ut, adepta pubertate, possint à sponsalibus antea initis rescire, loquantur solum permissiue & in foro externo.

Quæstioni ansam nobis exhibent Caput De illis el. 1. & Caput A nobis de desponsat. impub. ubi deciditur, impuberes rescire non posse à sponsalibus initis antè pubertatem: quæ verò adepta posse. Ad cuius resolutionem suppono hocce textus non loqui de sponsalibus infantum sed impuberum. Quia Cap. de illis, dicitur, intra eod. pub. ratis annos. altero existente, cum sponsalia contrahunt: At infantes nequeunt sponsalia contrahere. Igitur quæscit. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. I.

fierim, num iura solum permissiue & in foro externo loquantur, an in vtroque foro?

Solum permissiue, & in foro externo loquantur. Quia ridiculum videtur, & rationi dissonum asserere valida esse impuberum sponsalia, & minimè obligare tempore, quo implenda sunt: ut vanus esset contractus, si toto præcedenti tempore validus esset, & eo quo implendus esset, non obligaret. Sic Anton. ad Cap. De illis, num. 5. Neuo num. 14. Hngo apud Henricum capit. 2. de sponsal. numer. 7. Angel. part. 2. quæst. 1. de essential. matri. art. 4. diff. 2.

Textus quidem hi in vtroque foro procedunt, ac proinde ex solo impuberis dissensu adepta pubertate, absque alia causa licitè sponsalia dissoluantur. Quia ex sola reclamatione alterius pubertatem adepti habetur Cap. De illis, sponsalia esse dissoluenda: & Cap. A nobis idem habetur. At si esset solum permissio, prius monendus esset resiliens ut dicitur Cap. Ex literis, el. 2. & Cap. Acquisit. de sponsal. Præterea quia hæc concessit ius, ut immaturo puorum iudicio consuleretur, ne tanto vinculo indissolubili obligari possint: sed non satis consultum esset sola permissione: peccarent enim lethaliter resiliendo. Ità Sanc. l. 1. d. 41. n. 19. Palud. in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. casu 10. numer. 18. Ludou. Lop. part. 1. Instruitor. de matr. capit. 38. Sum. Confess. tit. de sponsal. quæstion. 17. Henric. capite 2. de sponsal.

Hoc indubitanter asserendum iudico. Quia eodem pacto consuluit ius pueris circa sponsalia, quocirca vota: sed hæc licet valida sint, possunt ex solo patris, vel tutoris consensu in vtroque foro cassari: ergo similiter sponsalia impuberum possunt in vtroque foro dissolui, ipsis impuberibus adeptis pubertatem diffidentibus.

DVBIVM LXIV.

An impuberum sponsalia possunt valido iuramento firmari.

Verito in quæstionem, num impuberum sponsalia ita firmantur iuramento, ut neutri liceat pubertatem adepti, rescire. Non firmantur iuramento, & ideo possunt rescire pro libito. Quia Cap. Pueri, & Cap. Parvuli 22. q. 5. impuberes iurare prohibentur. Et quia iuramentum additum contractui sortitur eandem contractus condiciones l. finali, C. de not. numer. pecun. sponsalia autem impuberum iure habent tacitam conditionem: Nisi facti puberes rescierint. Sic Henric. c. 2. de sponsal. n. 9. Palud. in 4. dist. 27. q. 1. a. 3. casu 10. n. 28. Anton. c. De illis, el. 1. de despons. impub. nu. 5. ibi Cardin. n. 1. & quidem antiquiores testes Ioan. Andr. c. Ex literis, n. 1.

Iuramento firmantur, & ideo non possunt prohibito ab sponsalibus rescire. Quia quamvis de aliis contractibus non constet inter Doctores, an firmantur iuramento, necne: id tamen prouenit, quia secluso iuramento invalidi erant: Cum vero sponsalia impuberum secluso iuramento valida sint licet

diffolubilia: dicendum adiectum est iuramentum adiectum ea confirmare, indissolubiliaque reddere. Ita Henric. lib. 11. cap. 14. num. 7. Vivald. de sponsal. part. 1. cap. 5. num. 46. Henric. lib. 1. d. 5. num. 22. Ludou. Lop. par. 2. instructor. de matr. c. 8. Ex Iurisperitis Abbas, Anton. Neno. Anchar. Praposit. Conar. & alij apud Sanchez citatum.

Eiusdem mentis sum.

Idem assero, adiciens, iuramentum ut fitmet sponsalia, praestandum esse ab impuberibus doli capacibus, ut omnes fatentur. Quando autem dicantur doli capaces ad hunc effectum non constat inter Doctores. Aliqui dicunt esse tales post septennium. Ego autem crediderim quoad hunc effectum dici doli capaces, quadosita proximi pubertati sunt, ut intellectu, ac discretionem polleant, ad firma omnino & irrenocabilia reddenda sponsalia. Tunc vero pubertati proximum masculum dixerim, quando decimum & dimidum annum excedit, foemina vero nonum & dimidum.

DVBIVM LXV.

An sponsalia possint, mutuo contrahentium consensu dissolui.

258 Minime possunt.

Minime possunt. Quia Cap. 2. de sponsal. dicitur: Qui de contrahendo matrimonio sibi fide dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut fidem obseruent: si autem se ad invicem admittere noluerint, ne deterius inde contingat, potest in patientia tolerari. Vbi textus videtur aperte negare, licitum esse, mutuo consensu sponsalia dissolui: & solum permitti timore peioris exitus. Sic Hugo, quem refert, & sequitur ibi Glossa v. Tolerari. Ioan. Andr. Cap. de illis, nu. 1. de sponsal. Lancellot. in lit. iuris canonici. l. 2. tit. de sponsal. v. Tolerari.

259 Possunt plane.

Sponsalia puberum dissolui possunt mutuo consensu ipsorum consensu. Quia omnis res per quamque causas nascitur, per eandem dissolvitur, cap. 1. de reg. iuris. Ergo cum sponsalia ex mutuo consensu confurgant, eodem dissolviuntur. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. quae. 2. a. 3. ad 5. D. Antonin. 3. part. tit. 1. c. 18. §. 1. casu 5. Sanchez. l. 1. d. 5. 2. citans Goffredum, Hostiensium, Innocentium, Henricum, Felinum, Brunellum, & alios.

260 Cum his opinor.

Cum his opinor, & textum allegatum pro parte prima sic intelligo: Quia vulgi opinione attendenda videntur hi vinculum fidei praestita offendere, monendi sunt, ut contrahant, à malique apparentia desistant: quamvis malum non sit, & si nolint, tolerat Ecclesia, non solum permittens, sed approbans.

DVBIVM LXVI.

An quando sponsalia firmata sunt iuramento in Dei honorem principaliter praestito possint mutuo contrahentium consensu dissolui.

261 Nonnulla promitto.

Si illud iuramentum in partis fanorem praestitum sit, certum mihi, satis esse mutuum consensum ad sponsalium dissolutionem. Quia iuramentum dirigitur in Deum tanquam in testem promissionis homini factae; quare re-

mittente, hoc nunc etiam ipse Deus remittit, ut ex D. Thoma 2. 2. qu. 89. a. 9. ad 2. & aliis accepi. Quando autem iuramentum est principaliter in Dei honorem praestitum, verbi gratia: si intuitu pietatis quis iuret foeminae pauperi se eam ducturum; ambigitur, num mutuo consensu possint sponsalia dissolui?

Non possunt. Quia iuramentum factum Deo pietatis intuitu, voto aequivalet, ut docent omnes: At in voto nihil potest persona priuata, cum soli Deo ius acquiritur. Et quia id iuramentum Deo praestatur, cuius iuri alter renunciare nequit. Sic Sorus lib. 8. de iust. quae. 1. art. 9. ad 2. Rosel. verb. sponsalia, num. 8. Angel. ibi, num. 20. Syluest. qu. 10. casu 1. Sanchez citandum probabilem esse fatetur hanc sententiam, quam D. Tho. vbi supra confirmat, docens, eum, cui aliquid promittitur intuitu pietatis, remittere non posse.

Possunt plane mutuo consensu dissolui. Quia quamvis iuramentum Deo praestitum sit, ipse Deus illud recipit in partis utilitatem: Ergo pars, cui debetur, potest remittere, sicuti alia debita condonare. Ita Sanchez. lib. 1. d. 54. num. 8. Henric. lib. 11. cap. 14. num. 6. Ludou. Lop. p. 2. instructor. de matr. c. 18. Navar. c. 22. m. 25. casu 1. Vivald. p. 1. de sponsal. cap. 5. n. 31. Philarc. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. c. 1.

Eiusdem mentis sum; quia ideo potest pater aliqua filiorum vota irritare, ut omnia impuberum, & realia puberum minorum: & Praelatus in votis subditi dispensare; quia potest tollere materiam, qua sublata, votum cessasset similiter pars condonare potest sponsonem in sui fauorem factam: Ergo consequenter iuramentum.

DVBIVM LXVII.

An dum terminus sponsalibus contrahendis praefixus est, eo transacto, maneat liber is per quem non stetit.

Ipsa termini sponsalibus adiecti, semper ea dissoluntur ex parte eius per quem non stetit. Quia cum sponsalia sint matrimonij initium, iis perfecte initis non dicitur contractus consummatus: unde licet ex intervallo adiciatur terminus, censetur contractui non perfecto adiectus, & consequenter eius lapsus extinguit obligationem. Et quia licet sponsalia sint contracta absolute, negari nequit, quin sint respectiva, & tacitam conditionem recipiant: Consentio in te, si tu in me consenseris; dies autem postea adiecta est ex partium consensu, ad purificanda haec sponsalia: Ergo si per alterum stetit, videtur cessare ex parte alterius obligatio haec respectiva deficiente ea tacita conditione: si tu consenseris in me. Sic D. Tho. in 4. dist. 27. q. 2. a. 3. ad 2. Palud. ibi, q. 1. a. 3. casu 4. n. 20. D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 18. ante §. 1. Sorus in 4. d. 17. q. 1. a. 5. casu 5. Barthol. Ledef. de matr. dub. 13. casu 5. Veracr. p. 1. spec. a. 21. casu 10. Philarc. de offic. Sacerd. to. 1. p. 2. l. 2. c. 1. Vega l. 3. sum. casu 324.

Lapsu termini sponsalibus adiecti, ea non dissoluntur ex parte eius, per quem stetit. Quia terminus ille censetur adiectus ad sollicitandam obligationem, non lapsus promissionem extinguit. Ita Angel. verb. sponsalia, num. 7.

Seetio I I. Dubia De Sponsalibus 31

num. 27. & verb. Obligatio. 7. Syluest. ibi. 3. qu. 11. & verb. sponsalia. 9. 10. casu 5. Tabie. verb. Obligatio. 3. num. 4. Armil. ibi. 3. num. 4. Brunel. de sponsal. conel. 8. num. 4. Conar. 4. Decretal. part. 1. cap. 5. num. 8. Gregor. Lopez lib. 7. verb. t. x. c. 5. c. 1. titula. part. 4. Ludou. Lopez part. 2. instruet. de matrimon. cap. 3. 8.

Ego autem cum Sanctio lib. 1. d. 5. 3. numer. 5. distinxerim. Si sponsalibus iā contractis, tractetur ex intervallo de die matrimonij celebrand; lapsus termini neutrum liberat ab sponsione; quia cum accedat contractui sponsalium perfecte inito, censetur adiectus ad sollicitandam obligationem nec eius lapsus obligationem extinguit. Si autem tempore ipso, quo Sponsalia contrahuntur, apponitur terminus ut si aliqui non absolute dent sibi fidem de matrimonio contrahendo, sed de contrahendo tali termino: tunc lapsus termini eximit ab obligatione illum, per quem non stetit; quia cum nullus sit contractus perfecte initus, sed in ipsomet sponsalium contractu terminus sit imbibitus: censetur adiectus ad extinguendam obligationem. Profecto secundē sententia Doctores iuxta humani sensum locutos esse non dubito.

CAPVT X.

Circa Dissolutionem Sponsalium ob absentiam sponsi, ob fornicationem alterius, ob superveniens iuris impedimentum, & ob accedentem fœditatem.

DVBIVM LXVIII.

An dissoluantur Sponsalia ob alterius sponsi absentiam in longinquum profecti, absque alterius licentia.

Ac in Ius Civile diversum disposuisse videtur, quam Ius Canonicum. Hoc enim nullum præscribit tempus expectandi sponsum absentem, sed liberum, aut esse alteri, matrimonium aliud inire. Cap. De illis de sponsal. Illud verò lib. 2. Cod. de sponsal. decidit sponsum absentem intrā eandem provinciam biennio expectandum esse: & lib. 2. Cod. de repudiis, ait, dum ex causa necessaria abest, expectandum esse, donec causa cesset. Igitur sic conciliantur leges: Aut sponsum abest ex causa necessaria, verbi gratiā, ob parentum egritudinem, obitum, &c. & tunc expectandus est donec cesset impedimentum, iuxta l. sap. ff. de sponsal. aut abest ex causa probabili, & iusta, non tamen necessaria: & tunc, si in eadem est provincia est biennio expectandus, iuxta l. 2. Cod. de sponsal. si verò in alia provincia moratur, triennio expectandus est, iuxta l. 2. Cod. de repudiis. His præmissis, quaeritur, num Ius Canonicum correxerit Ius Civile, & ita non sit ne-

cessarium expectare tempus Iure Civili præscriptum?

Ius civile correctum non est, & ita tempus ab eo præscriptum servandum; nec dissoluntur Sponsalia ob sponsi absentiam eo ipso, quod sine alterius licentia in longinquum fuerit profectus. Quia Ius Canonicum. Cap. De illis, non negat tempus, legale esse expectandum; sed tantum præscribit, liberum esse sponsæ, alij nubere, si sponsum abest: quæ absentia iuxta legis civilis decisionem videtur accipienda; legum enim correctio vitanda est l. Præcipimus, Cod. de appellat. Sic Palud. in 4. dist. 2. qu. 1. art. 3. casu 3. num. 19. D. Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 18. §. 1. casu 2. Viguer. h. institutio. cap. 16. §. 7. vers. 7. Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 4. 3. art. 3. Et ex Iurisperitis Hostien. ad Cap. De illis verb. Liberum. Ibi Ioan. Andre. num. 6. Anton. num. 3. Anchar. num. 2. Rosel. verb. Sponsal. numer. 8. & alij.

Correctum est Ius civile per Canonicum: quare sponso in longinquam se regionem transferente, non obtenta sponsæ licentia, liberum est huic relicta, dissolutis sponsalibus, alij nubere. Quia tam longē recedens videtur Sponsalium iniri, cedere. Et quia Cap. De illis, dicitur, licitum esse, ac posse relicta aliud liberè contrahere matrimonium, si autem triennium expectare deberet, iam non posset liberè. Ratio autem diversitatis inter Ius Canonicum, & Civile ea est, quia hoc solum bonum publicum considerat, nec peccatum attendit, ut notatur Reg. Possessor male fidei, de reg. iuris in 6. Illud autem peccatum considerat; quare cum ob sponsi absentiam imminet fornicationis periculum sponsæ, illi concedit, posse liberè contrahere. Itā Sotus in 4. d. 2. qu. 2. art. 5. Henric. l. 11. cap. 14. num. 5. Vivald. part. 1. de sponsal. cap. 5. num. 36. Ludovic. Lopez part. 2. instruet. de matrimon. cap. 3. Philarch. de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. libr. 2. cap. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 2. 45. num. 4. Nauar. cap. 22. numer. 26. casu 4. Angel. verb. Sponsalia, num. 26. Tabie. ibi. q. 9. num. 10. casu 2. Armil. num. 12. Sanchez libr. 1. d. 54. num. 6.

Probabiliorem hanc puto sententiam, idēque asserendum reor, quamvis Sponsalia iuramento sint stabilita, hac tamen differentia, quod ad dissoluenda Sponsalia iurata Iudicis auctoritas requiratur: secus ad non iurata.

DVBIVM LXIX.

An dissoluantur, Sponsalia per sponsa fornicationem vi oppressa.

Certum est, Sponsalia etiam si iurata iuramento dissolvi per sequentem fornicationem, & per fornicationem spirituales, ut si alter sponsum labatur in hæresim. Nec esse constituendam differentiam, quæ vir, siue femina post Sponsalia fornicetur: nam similiter Sponsalia dissoluntur; quia similiter vir fornicans frangit fidem, & suspectus alteri redditur de fide in futurum servanda. Quaeritur verò, num Sponsalia dissoluantur ob fornicationem sponsæ vi oppressæ?

269
Non dissoluntur hoc in casu sponsa-

270
Dissoluntur omnino.

271
Hoc probabilius reor.

272
Nonnulla, v. certa statuunt.

273
Non dissoluuntur.

Non dissoluuntur. Quia sponsa culpa vacat; nec similis copula ius dat separandi matrimonium quoad totum, ut omnes faterentur: nec femina fidem frangit, nec suspecta redditur in futurum. Sic Tabie. verb. Sponsalia, qu. 9. numer. 10. casu 6. Armil. lib. 1. numer. 12. Rainer, & Hugo, quos refert, & sequitur Rosel. verb. Sponsalia, numer. 9.

174
Dissoluantur quidem.

Dissoluantur quidem. Quia est notabilissima mutatio, & maxima infamiae nota vir afficitur; rari enim credent, omnino inuitam cognitam esse: & qualitercumque id eueniat, abhorrent viri cum huiusmodi contrahere. Ità Palud. in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. casu 1. numer. 17. D. Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 18. §. 1. casu 6. Sotus in 4. dist. 27. qu. 2. art. 5. Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 43. art. 3. causa 6. Henric. libr. 1. cap. 14. numer. 6. Nauar. cap. 2. numer. 27. Couar. 4. Decret. p. 1. c. 5. Sanch. lib. 1. d. 55. numer. 7. & alij plures apud ipsum.

175
Hos scilicet non autem eorum fundamentum aliud, quod nituntur admiserim: nempe quia vir feminam huiusmodi ducens, bigamus efficitur. Ratio enim haec generaliter non probat. Nam si sponsa vi cognita, non esset alias virgo, vel sponsus viduus esset, ratio nihil efficit, quia alio ex capite id bigamiae vitium erat contracturus. Unde illud fundamentum pro secunda sententia adduxi, nam illa ratio omnes casus complecti existimo.

DVBIVM LXX.

An Sponsalia dissoluantur, per sponsi omnino inuiti, culpaque expertis fornicationem.

176
Dissoluantur plane.

Dissoluantur quidem. Quia quoad fornicationem ambo sponsi aequales iudicantur. Sic Gloss. Cap. Sic quippe, sine, 27. qu. 2. Nauar. cap. 2. numer. 27. ver. 9.

177
Minimè dissoluantur.

Minimè dissoluantur. Quia vir culpa vacat, quare ex hoc capite non est, cur dissoluantur: nec femina incurrit aliquam notam, vel aliud damnum. Ità Sanch. lib. 1. d. 55. n. 8. Henric. libr. 1. cap. 14. numer. 6. Syluest. verb. Sponsalia, qu. 10. casu 7. Rosel. lib. 1. numer. 8. Angel. numer. 26. Sotus in 4. dist. 27. qu. 2. art. 5. Paludan. lib. 1. qu. 1. artic. 3. casu 1. numer. 18. & 31.

178
Idem assero.

Profecto ambo sponsi iudicantur aequales quando fornicatio culpabilis est; secus verò cum inculpabilis. Quia vir cum ea contrahens, graue damnum patitur, femina verò nullum prorsus. Ideo secundae haece sententiae.

DVBIVM LXXI.

An si utrque sponsus post Sponsalia fornicatur, compensentur delicta, ita ut licent utrique à Sponsalibus recedere.

179
Compensantur delicta.

Compensantur delicta, nec licet vni, aut alteri à Sponsalibus subterfugere. Quia in causa matrimonij utrque est aequalis, & mutua fornicatio compensatur: nec quamvis feminae fornicatio grauior, ac fedior appareat,

permittitur viro fornicanti diuortium. Sic Paludan. in 4. dist. 27. quæstion. 1. articul. 3. numer. 17.

Non compensantur delicta, quare licet sponsa fornicans non possit resilire ob sponsi fornicationem, poterit tamen vir fornicans resilire. Quia inique fieret compensatio, ubi detrimentum multo est grauius, ut est detrimentum viri ob sponsae libidinem. Multo enim turpius est fornicatio in femina, ut multis probat Tiraquel. lib. 1. conmb. Ità Sanchez lib. 1. d. 55. numer. 9. Henric. libr. 1. cap. 14. numero 6. asserens hanc esse communem sententiam.

His haece, (ut in ore trium haece sententia persistat) iudicans, simile illud de matrimonio locum non habere; quia multo facilius soluantur sponsalia, quam matrimonium, quoad thorum: illa enim ob quamlibet mutationem notabilem superuenientem soluantur: hoc autem minime.

DVBIVM LXXII.

An ob superueniens iuris impedimentum impedians soluantur Sponsalia.

Superueniente impedimento dirimente, certum est, Sponsalia dissolui; verbi gratia, si contractis sponsalibus, oriatur affinitas inter sponso ex fornicatione cum consanguineis in primo, vel secundo gradu. Quia iam non potest inter illos matrimonium consistere. Quasi enim verò, nùm dissoluantur Sponsalia superueniente impedimento solum impediante?

Dirimantur ex parte innocentis tantum, ne alter ex crimine suo reportet commodum; quare licet dispensationem obtineat, non habet ius ad priora sponsalia. Quia iam innocens ius dissoluedi acquisierat. Sic quidam teste Paludano in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. numer. 3. 1. quam sententiam ipse probabilem esse docet, numer. 3. 2. & citat Magistrum in 4. dist. 35. Sotus in 4. dist. 27. qu. 2. art. 5. casu 8. Lancelot. inst. iuris Canon. lib. 1. tit. de sponsal. verb. Diffamatus. Petr. de Ledel. de matrimon. quæstion. 43. art. 3. causa 3.

Minimè dirimuntur. Quia impedimenta impediencia, excepto voto, iuxta multorum sententiam, non sunt in usu, nec indigent dispensatione. Ità Paludan. citatus. Sanchez lib. 1. d. 56. numer. 3.

Verius hoc existimo si votum simplex excipias. Quia talia impedimenta matrimonio obstant, dum res est omnino integra secus quando Sponsalia praecesserant, & sic matrimonij inchoatio.

DVBIVM LXXIII.

An ob faditatem alterius solam oculi amissi possunt Sponsalia dissolui.

Suppono, Sponsalia etiam iuramento firmata dissolui, notabili fæditate, ut oculorum, vel nasi amissione, vel paralyti, aut suppone, lepra

lepra superueniente. Quia iuramentum intel-
ligitur, rebus in eodem statu per manentibus.
Item, dixerim de quolibet morbo contagio-
lo perueniente alteri sponſo, vel de graui infir-
mitate incurabili; vel si os male oleat, nec arte
medica poſſit huic incommodo ſubueniri. Idẽ
a fortiori dicendum, ſi animi, vel famę nota-
bilis deformitas ſit ſecuta, & verbi gr. ſi ſponſus
furi, vel aliter criminis turpis ſit damnatus.
Quia maior eſt morum, & famę, quam corpo-
rum habenda ratio. Ad quæſtionem autem vo-
co, nõ ſi alter ſolũ oculis amittatur ſit cau-
ſa ſufficiens ad ſponſalia diſſoluenda?

Non est causa sufficiens. Quia Cap. *Quem-*
admodum, de inrejur. licitur, Sponsalia dissolui
conferum amissione, aut prioris euentu. Sic Pa-
ludan. in 4. dist. 27. question. 1. artic. 3. casu 7.
num 25.

Est inefficiens causa. Quia Sponsalia dissoluantur ob quantumvis notabilem mutationem, quæ fit à principio ad effectum, obstant, ne Sponsalia contraherentur. Hæc autem mutatio proculdubio impediret, ergo. Ita D. Antonin. *part. 3. tituli. 1. cap. 1. §. 1. casu 3.* Navar. *cap. 21. num. 17. casu 8.* Philariæ. *de Offic. Sacerdotum. l. 1. part. 1. lib. 2. cap. 1.* Petr. de Ledef. *de matrimonio. q. 110. l. 4. articuli. 3. causa 5.* Sanch. *libro 1. d. 57. numero 3.* Basil. *libro 12. capite 17. numero quarto.* Toletus, & Rebellum asserunt.

Idem assero, quia textus ille vim non faceret in virtutis oculi amissione, sed in notabili deformitate, & magna mutatione: factis autem notabilis est fieri coactem. Profecto si hanc oculi amissione fieret formaliter, id est, visus amissione ob guttam sirenem, nubeculam, quae cataractam, crederem Sponaliam non dissolui, quia visu altero in lumine permanente, notabilem non conferem aduissile mutationem, leui deformitate.

DVBIVM LXXIV.

An si sponsa sponſalium tempore puber-
rima eſſet diſſoluantur Sponſalia;
ea notabiliter deformi
eſſecta.

190
Sua dispo-
sitione et
statutum.

Non dissoluuntur. Quia textus *Cap. Quem-
admodum*, solum hoc concessit, dum de-
formitas contingit ob oculorum aut nasi amif-
sionem. Sic Couar. 4. *Decret. part. 1. cap. 1. num.*
6. Matienzo 1. recopil. tit. 1. Rubr. gloss. 1. nu-
mer. 47. Ludonj. Lopez part. 2. insinuat. de matr.
cap. 38. Alexand. Carrer. lib. 1. sponsal. ca-
pite 11.

Diffoluantur planè. Quia res non in eodem
permanet statu, & tunc notabilis admodum
immutatur, & talis, quæ à principio existens
sponsalia impedit. Itaq; Sanch. lib. 1. d. 57. nu-
mer. 4. Nauar. cap. 22. num. 27. Basil. libr. 1. capiti-
17. num. 5. Bonacin. big. qu. 1. punct. 8. numer. 10.
Hurtad. d. 2. diffi. 13. num. 49. Diana part. 3.
ratioc. 4. re. solut. 185. Palau. p. 5. d. 1. punct. 27.
num. 5.

Hoc verius esse puto, adiiciens dissolui etiam
ex parte sponsæ, ob notabile deformitatē obue-
nientem sponso propter eandem rationem :

quamvis ad id maior in eo deformitas require-
retur, quam in femina. Quod quidem non
sponsorum, sed Iudicis arbitrio est decidendum.
Nec enim quilibet defectus pulchritudinis
censendus est sufficiens, ad Sponsalium disso-
lutionem, sed ille tantum, qui quemlibet pruden-
tem eius conditionis à matrimonio contra-
hendo abstraheret.

C A 2 V T X I.

*Circa Sponsalium dissolutionem propter
morum asperitatem propter
paupertatem supervenientem, &
propter causas antecedentes igno-
ratas.*

DVBIVM LXXV.

An propter notabilem morum asperitatem,
seu sanctitatem alterius sponsi denudò
cognitam, dissoluantur
Sponsalia.

NON dissoluntur Quia *Cap. Veniens,*
qui cleri. vel vouen. dicitur, non dis-
solui eo quod sponsa plura audierit
de sponsi fœderate. Et quidem non
omnia quæ audiuntur vera sunt: & sponsa pruden-
ter taciturnitas valet sponsi acre ingenium
reformare ad mansuetudinem: prudentiorque
viri industria haud difficile rixosam fœminam
ad debitum moderamen adducet. Non inueni
huius sententiæ Auctorem, sed quidem haud
omnino improbabilem esse censuimus.

Diffoluuntur quidem. Quia hæc est sufficiens
causa ad gerendum matrimonium diuortium.
Cap. Literar. de restitu. spoliat. sine. Ergo ad forti-
ori Sponsalia dissoluet. Itã Sanchez libr. 1. d.
§ 8. num. 1. citans Amil. Præp. Syluest. Tabie.
Neuo, & alios. Basil. 1. 2. cap. 17. num. 6. & penes
ipsum Canis. Tolet. Coninch.

Hoc mihi omnino certum ob vim funda-
mentiquia hoc vitur textus *Cap. Quemadmo-*
dom, de iurjur ad probandum, fornicatione di-
rimis sponsalia: nam ea est iusta diuortij causa:
Ergo si morum asperitas sufficiens est ad di-
uortium matrimonij gerendum, erit plusquam
sufficiens ad Sponsalia dissoluenda.

D V B I V M LXXVI.

An sponsa dotem sponso promittente, quam superueniente inopia, soluere non valet: dissoluantur Sponsalia.

Non dissoluuntur, si dolo caruit promittens sponsa. Quia culpa omnino caret, & ita par non est, ut damnum dissolutionis sponsalium innocens experiatur. Sic Bald. *ad Cap.*

34 Theologiae Moralis. Lib. XXIV.

Cap. Quomodo de iure. num. 8. Alexand. Neuo ibi. num. 16.

296 Dissoluantur planè, nec tenetur alter eam ducere. Quia promissio dotis est veluti conditio, sub qua Sponsalia celebrantur; quare deficiente conditione etiam citra formam culpam, non obligabunt. Ita Sotus in 4. dist. 27. qu. 2. art. 5. casu 6. Barth. à Ledef. de matrimon. dub. 13. casu 10. Manu. tom. 1. sum. cap. 245. numer. 5. Vega lib. 3. sum. casu 325. Sanch. lib. 1. d. 59. num. 2. Basil. lib. 12. cap. 17. num. 8. Coninch. d. 23. num. 69. Bonac. question. 1. punct. 8. numero 11. Becan. question. 31. Hurtad. d. 2. diff. 14.

297 Hoc longè verius existimo, quamvis Sponsalia iuramento firmata sint, quia iuramentum longè verius, eandem contractus imbibit conditiones.

DVBIVM LXXVII.

Dotis promissio non praecessit, sed supervenit sponse paupertas: Hoc in casu dissoluantur ne Sponsalia.

198 Non dissoluntur. Nulla dotis promissione præviam, non dissoluntur sponsalia ob paupertatem sponsae supervenientem. Quia dote non promissa, non est verum omnia bona in dotem sponderi, ut aliqui asseruerunt. Et quia sibi sponsus imputare debet, quod nullum de dote pactum inierit. Sic Hostiens. Neuo, Ioan. Andr. Conar. Menoch. Petr. Gregori. & alij apud Sanch. lib. 1. d. 59. num. 3. Paludan. in 4. dist. 27. qu. 1. art. 2. numer. 14. Manu. tom. 1. sum. c. 245. numer. 3. limitans, ut intelligatur. Si sponsus aliàs sit dives aded, ut valeat matrimonij onera sustinere.

299 Dissoluntur. Licet non fuerit præviam dotis promissio, Sponsalia, superveniente inopia sponsae, dissoluntur. Quia sponsa dives censetur omnia bona sua in dotem promittere, ut tradit Barthol. l. si constante, num. 78. ff. solut. matrimon. & alij. Ergo si facultatibus labatur, cum dote tacite promissam soluendo non fit, deficiente conditione, sponsalia non obligabunt. Ita Henricus lib. 11. cap. 14. numer. 6. Sanch. lib. 1. d. 59. num. 4. Tolet. lib. 7. capite 21. Basil. libro 11. capite 17. numero 8. Coninch. d. 23. numero 69. Rebel. libro 4. question. 8. numer. 66.

300 Hoc verius puto, quia quidquid sit de sententiae fundamento, quod satis dubium esse fateor; negari non potest, quin adsit notabilis mutatio, quae à principio existens, contrahi Sponsalia proculdubio impediret.

DVBIVM LXXVIII.

An dissoluantur Sponsalia, quando utrique sponsi inopia supervenit.

301 Non dissoluntur. Quia inopia vnius paupertate alterius compensatur. Sic Bonacin. de matrim. qu. 1. punct. 8. num. 14.

302 Dissoluntur. Quia per utriusque inopiam accedentem minimè ab eis præviam redditur multo difficilius futuri matrimonij

onus, quam per alterius duntaxat: Ergo si per sponsam supervenientem inopiam potest sponsus resilire, (ut Problem. proximo vidimus) a fortiori per utriusque poterit. Ita Rebel. lib. 4. q. 8. capite 70. Palaus d. 1. puncto 28. numero 4. Basil. libro 12. capite 17. num. 8. Seraphin de iur. 1258. Riccius de iur. 131. Leand. tractat. 9. d. 1. question. 46.

Certe cum in hoc euentu, verè non sit substantia, qua matrimonij onera valeant subire, non est locus praefatae à Bonacina compensationi. Imò addiderim timorem iustum, ac probabilem exheredationis esse sufficientem causam Sponsalia dissolventi; quia est timor cadendi ab statu tempore sponsalium habito.

DVBIVM LXXIX.

An dissoluantur Sponsalia, quando alter sponsus notabiliter sit diutior, altero in eodem statu permanente.

Dissoluntur ex parte illius, qui factus est diutior. Quia illius status notabiliter factus est dignior. Sic Ochagau. qu. 23. num. 7. Hurtad. d. 2. diff. 14. numero 52. Trullench. libro 7. cap. qui factus est diutior. 2. dubio 12. numero 4. Leand. tractat. 9. d. 1. question. 47.

Minimè dissoluntur. Quia propterea quod unus ditissimus redditur, alter non est deterioris conditionis effectus: ut (exempli gratia) si promisi vendere equum pretio, quod tunc erat iustum, nihil nocebit valor multo auctior tempore traditionis, ne tradere teneatur. Ita Sanchez lib. 1. d. 59. numer. 7. asserens ita Neothericos doctissimos sentire. Coninch. d. 23. numero 69. Gutier. de matrim. capite 33. numero 4. Reginald. libro 31. capite 36. numero 363.

Ego quidem utramque sententiam admodum probabilem reor. Attamen ad secundam inclinor; quia esto non fierent sponsalia, si ante ea diuitiae ample obvenirent sponso: iam initis, aliquid dandum contra initum obligationi, cum illa diuitiarum accretio in maiora matrimonij commoda exundet.

DVBIVM LXXX.

Invenit quis se aliquam ducturum, nulla dotis promissione praemissa: Tenetur ne ipsam ducere, si cum ipsa sit locuples, nullam ei dote velit assignare.

Tenetur eam ducere, si vir sit dives onerataque matrimonij valeat sustinere. Quia fecunda mina dives non tenetur dote quam non promisit, destinare. Cum enim matrimonium sine dote constare possit, conditio destinandae dotis extrinseca est: conditiones verd extrinsecae non intelliguntur, nisi exprimantur, si ita stipulatus, s. Chrysogonus, ff. de verborum obligation. Et quia sibi sponsus imputare debet, nil fuisse pactum de dote constituenda. Sic Conar. 4. Decret. part. 1. cap. 5. numer. 5. Matien. lib. 5. recopil. titul. 1.

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 35

ritul. 1. rubr. gloss. 1. numer. 47. Ludouic. Lopez
part. 2. instr. de matrimon. cap. 38. Manu. tom. 1.
sum. cap. 97. num. 8.

318
Eam ducere non tenetur. Quia licet matri-
monium constare possit sine dote non tamen
decens, & honestum est, vt dote priuetur. Ità
Sanchez lib. 1. d. 60. numer. 2. Gutier. de iuram.
part. 1. cap. 37. numer. 1. & de matrimon. cap. 33.
num. 5. Paludan. in 4. dist. 18. qu. 1. art. 2. concl. 4.
Bonacin. qu. 1. punct. 8. num. 11. Filliuc. tract. 10.
num. 286.

319
Consentio quidem. Quia dotis conditio non
est omnino extrinseca matrimonio, & tacite
de ea actum videtur, vel totius patrimonij mul-
ieris, vt voluere multi Doctores, quos refert
Sanchez d. 59. num. 4. vel saltem partis patri-
monij iuxta viri dignitatem, vt annotatur, l.
Mulier bona, & l. Quero, ff. de iure dotis. Imò ad-
didit Paludan. citatus, licet Virginem prom-
issione matrimonij habita aliquis deflorarit,
intelligi promissionem dotis constitutam esse
iuxta propriam possibilitatem.

DVBIVM LXXXI.

An cause sufficientes ad Sponsalia dissoluenda,
dum post ipsa accidunt: satis sint, ad id,
si Sponsalibus precedant, &
fuerint probabiliter
ignorata.

320
Causa aliæ à fornicatione (de qua mox)
sufficientes ad dissoluenda Sponsalia si post
ipsa acciderent, verbi gratia, lepra, mor-
bus gallicus, &c. si Sponsalia præcedant satis
non sunt ad ea dissoluenda etiam si sint proba-
biliter ignorata. Quia Cap. Quemadmodum de
iureiur. definitur Sponsalia minimè per mor-
bum præcedentem dissolui. Sic Paludan. in 4.
dist. 7. qu. 1. artic. 3. num. 3. Et supplem. Ga-
briel. probabile reputat, dum hanc questionem
Problematicè defendit, dist. eadem, qu. 2. art. 3.
dub. 5.

321
Satis sunt omnino ad Sponsalia dissoluen-
da. Quia si quis vendat occultando vitium
mercis, est sufficiens causa ad venditionem dis-
soluendam: Ergò à fortiori vitium occultum
est causa sufficiens, ad dissoluenda Sponsalia
contracta per illius vitij ignorantiam: cum nul-
lus sit contractus tantam libertatem exigens,
ac Sponsalium. Ità Barthol. Petr. de Ledef. Hen-
riq. Sotus, quos sequitur Sanchez lib. 1. d. 73.
numer. 2. Lessi. Rebel. Coninch, Reginald. quos
citatur, & sequitur Bonacin. question. 1. punct. 8.
num. 16. Dianapart. 3. tractat. 4. resol. 187. Palaus
d. 1. punct. 19. num. 1. Layman. lib. 5. tract. 10. p. 1.
cap. 2. num. 18.

322
Cum his sentio, quia video, in iure paria ef-
se, aliquid superuenire, & præcedere ignoran-
terres enim dicitur fieri, quando primum in-
notescit. Cap. Pastoralis, de excepti. iuxta illud
Marci ult. Data est mihi omnis potestas, id est, ex
nunc est nota. Profectò insignis facta est muta-
tio, cum contrahens denud inuenit notabile
vitium antea ignoratum: & rebus notabiliter
mutatis promissio non obligat, Cap. Quemad-
modum.

DVBIVM LXXXII.

An teneatur Sponsalibus celebratis stare spon-
sus cum femina, que putabatur Virgo,
postmodum nescitur fuisse ab altero
deflorata.

313
Teneatur quidem. Quia Cap. Quemadmodum
de iureiur. definitur, Sponsalia minimè dis-
solui ob fornicationem præcedentem; & quam-
uis probabile sit, ob alias causas præcedentes
ignoratas posse Sponsalia dirimi: non possunt
ob præcedentem fornicationem. Nam ideo
fornicatio subsequens dissoluit, quod verisimi-
le non sit sponsam fidem seruaturam matri-
monij, que Sponsalium fregit. Que ratio in for-
nicatione antecedenti deficit; multi enim in-
continentes ante Sponsalia inueniuntur, qui
iis initis continent, & ad hoc matrimonium
ineunt, vt contineant. Sic Nauar. lib. 4. consil.
ritul. de diuor. consil. 2. num. 1. Paludan. in 4. dist.
27. qu. 1. art. 1. num. 33. & 34. Supplem. Gabr. ibi,
qu. 2. art. 3. dub. 4.

314
Minimè tenetur, sed propter præcedentem
sponsæ fornicationem, qui eam ignorabat cum
Sponsalia celebravit, putans esse Virginem
potest sponsalia dissoluere. Quia causa hæc de-
nud cognita notabilem mutationem agit, cum
ignominiosum sit viro, feminam corruptam
ducere: & prudenter magni æstimat, eam Vir-
ginem coniugio illigari. Ità Sanch. plusquam
viginti patronos annumerans lib. 1. d. 64. nu-
mer. 1. Palaus tom. 5. d. 1. punct. 19. numer. 4. Trul-
lench. lib. 7. cap. 2. dub. 9. num. 3. Basil. libro 12.
capite 17. numero 17. Bauyn. tractat. 12. de ma-
trimon. question. 16. dislo 1. Leand. Prælat. 9. d. 1.
question. 50.

315
Idem assero, quia vir graue damnum incur-
ret cum bigamus fiat, ac proinde ad Ordines,
si illos eligat promoueri non possit. Idem di-
xerim, si sponsus Virginem esse putaret, cum
tamen sit vidua: tum ob irregularitatem, quam
incurreret; tum quia non infima nota est, vi-
duam ducere.

DVBIVM LXXXIII.

An dum novat sponsus suam sponsam viduam ef-
se, ob fornicationem præcedentem sibi cum
contraxit Sponsalia incognitam, ha-
beat, ius ea dissoluedi.

316
Ius non habet. Quia viduam in hoc piaci-
tum ante Sponsalia incidisse non ita futu-
rum deturpat sponsum, ac si cum virgo puta-
retur à Virginitatis flore decidisset; maiorem
enim arguit facilitatem maritis exdam Vir-
ginem deliquisse, quam viduam. Sic Hugo
ad Cap. Raptor, 27. question. 2. D. Antonin.
Syluest. Henrici. citati à Sanchez lib. 1. d. 63.
num. 4. & à contrario sensu apud ipsum viden-
tur tenere Rosella, Angel. Tabie. Arnil. Cordu.
Sot. Barth. & Petr. à Ledef. Viuald. & Lud. Lop.
part. 2. instr. de matrimon. cap. 36. Dicunt enim,
dissolui Sponsalia, quando sponsus putabat,
Virginem esse: quare contrarium videntur sen-
tire, dum sciebat esse viduam.

Ius

³¹⁷
Non habet
Quia est notabilis mutatio, & causa denuo cognita, quæ virtutem prudentem meritis retraheret in principio ab sponsalibus inendis: nec enim mediocri infamia, ac dedecoris nota afficitur, ducens inhonestam, cum tamen putaret viduam modestiam, & honestate præditam esse. Ità Sanchez. *citatus*. Moli. *tom. 2. de Inst. tractat. 2. d. 272*. Faunt Navar. *cap. 22. num. 27. casu 9*. Philarch. *de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 1*. Absolutè enim indistincteque docent, dissolui Sponsalia ob fornicationem sponsæ præcedentem ignotam.

³¹⁸
Hoc verum
Hanc sententiam veriorum existimo. Adicio tamen, si sponsus conficius erat, sponsam impudicam esse, & infamam ob fornicationes, licet postmodum detegantur aliæ fornicationes præviæ sibi ignotæ, quæ paulò plus eam reddunt infamam; non esse sufficientem dissolviendi sponsalia causam; quia non est notabilis mutatio.

DVBIVM LXXXIV.

An possunt, ex parte sponsæ dissolui Sponsalia ob fornicationem viri præcedentem ab ipsa ignoratam.

³¹⁹
Possunt quidem
Possunt quidem. Quia dissolui possunt ob fornicationem viri subsequenter: ergo ob præcedentem. Consequentiam probo, quia in iure paria sunt, aliquid superuenire, & præcedere ignoranter: siue nunc sciri, & nunc esse. Res enim dicitur fieri, quando primum innotescit, Cap. *Pastoralis, de exception. Sic Navar. sum. cap. 22. num. 27. casu 9*.

³²⁰
Minime possunt
Minime possunt. Quia nulla nota, nulla ignominia est feminae viro nubere, qui antè sponsalia impudicus fuisse agnoscitur, huiusmodi namque impudicitia contrahit in remedium. Ità Sanchez libro 1. d. 63. numero 9. Moli. *tom. 2. de Inst. tractat. 2. d. 272*. & alij communiter.

³²¹
Hoc mihi
Hoc tanquam certum tenendum esse reor abnegans oppositi fundamentis consequentiam; quia paria non sunt, nunc esse, & nunc cognosci, quando eadem est ratio impedimenti, idemque inconueniens, siue illud præcedat, siue sequatur, ut contingit in lepra, morbo contagioso, & cæteris huiusmodi: tunc enim quando vitium erat ignotum perinde innoluntaria est promissio, siue id præmium, siue subsequens sitat in fornicatione viri non est idem inconueniens quando præcedit, & quando subsequitur; quia quando subsequitur, dat ius dissolviendi Sponsalia eo quod est contra eorum fidem, indeque suspitio oritur de non seruanda matrimonij fide; & ideo non dat non dissolviendi Sponsalia quando præcedit, quia cessat hæc ratio, quæ totalis est. At fornicatio feminae ultra hanc rationem concedit ius dissolviendi Sponsalia ob infamiam viri, & notabilem differentiam, quæ versatur inter matrimonium cum femina pudica, vel cum honesta: quæ ratio æquè procedit in fornicatione feminae sequenti, vel præcedenti ignorata. Fateor tamen si sponsus existimabatur non valde vitiosus, & denuò agnoscat sponsa eum esse notabiliter vitis addi-

ctum ita ut notabilem prudentis arbitrio mutationem hæc notitia efficiat: esse iustam causam, ut sponsa à fide præstita resiliat; quia talis esset, si denuò superueniret, & à principio cognita impediret Sponsalia contrahi. Mecum Ochagau. *question. 23. num. 10*. Filliuc. *tractat. 10. part. 1. numer. 296*. Moure. *tractat. 3. cap. 17. §. 1. numer. 20*.

DVBIVM LXXXV.

An laborans defectu aliquo occulto, verbi gratia, si mulier sit corrupta, teneatur cum alteri parti volenti secum inire Sponsalia, aperire.

³²²
Tenetur casu
Tenetur casu, quo defectus notabilis sit, verbi gratia, si mulier sit corrupta. Quia notabiliter nocet sponso. Sic Ochagau. *qu. 23. num. 25. & alij*.

³²³
Non tenetur
Non tenetur hunc notabilem aperire defectum. Quia si hoc esset illicitum, maxime quia sic contrahens faceret contra iustitiam: sed nullo modo contra iustitiam agit: nam sibi imputare debet contrahens, si non diligenter inquisiuit. Ità Hurtad. *d. 2. diff. 17*. Coninch. *d. 2. dub. 12*. Basil. *lib. 12. c. 18. num. 6*. Leand. *tract. 9. d. 2. question. 5*. Palas *tom. 5. d. 1. punct. 3. numer. 1*.

³²⁴
Cum haec
Non cogendus est contrahens, ut aperiat, an corrupta nobilis, an ignobilis, ob rationem expositam ab hisce Doctoribus. Vnde infero, recens nuptam, quæ virgo reputatur, licet posse aliquibus mediis vi, ad suum vitium occultandum, ne deprehensa à viro inique tractetur; in hoc namque viro non nocet, & sibi fanet. Per accidens autem poterat huiusmodi femina impediri à sponsalibus contrahendis eo defectu non manifestato, & à fortiori à matrimonio incedendo, si prudenter timeret, matrimonio contracto, defectum agnoscendum esse, & comparem egerimè latorum, graueque inde discordias obuenturas.

DVBIVM LXXXVI.

An si defectus est perniciosus, ut morbus gallicus, vel lepra: teneatur contrahens, alteri aperire.

³²⁵
Tenetur omnino
Tenetur omnino. Quia sic contrahens, alteri ignoranti perniciem affert, quod simpliciter malum est: Ergo tenetur parti ignaræ, ideoque paratæ contrahere, aut reculare nuptias, aut defectum aperire. Sic Coninch. *d. 23. num. 96*. Basil. *lib. 12. cap. 18. num. 5. & 6*. Diana *part. 3. tractat. 4. resolut. 287*. Palas *tom. 5. d. 1. punct. 30. num. 5*.

³²⁶
Noluit
Non tenetur, sed potest cum ignaro huiusmodi oculi defectus contrahere Sponsalia. Quia in hoc nulla iniustitia reperitur, sed simulatio defectus. Vnde corrupta concedens sui corporis vsuram, non solum iam coniugi, sed etiam alteri promittenti sibi nuptias, potest licet defectum corruptionis aliquo artificio occultare; quia tunc non tam fingit, se esse Virginem.

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 37

nem. quam simulat corruptionem. Ita Leand.
tractat. 9. d. 2. qu. 16. Sanch. d. 68. num. 7. Hurrad.
d. 2. diff. 17. Filliuc. libr. 10. part. 2. ca-
p. 9.

Cum his sentio, adiciens, si interrogatus
 contractus, an agitudine occulta labore,
 respondeat negativè mentaliter subintelligen-
 do, in *communi existimatione*, aut *ad aperien-*
dum tibi, non peccare; quia non tenetur, ad
 interrogationem directè respondere. Imò si in-
 terrogata mulier, nùm sit virgo affirmativè
 respondeat, mentaliter subintelligendo, sub
 communi *existimatione*, non peccabit saltem
 mortaliter; quia ad tam duram quæstionem
 non tenetur vniocè satisfacere.

DVBIVM LXXXVII.

An alter sponsus aliquo laborans vitio, cu-
 tus si alter conscius esset, iustam haberet
 causam, Sponsalia dissolvendi: Possit
 coram Iudice compelli, ut alterum, ut
 Sponsalia impleat, à quibus iniuste ob-
 illius defectus ignorantiam, resilit.

Non potest sponsus cogere alterum, ad fi-
 dem sponsalium implendam, quando ali-
 quo vitio occulto, (verbi gratia morbo gallico)
 laborat, cuius si alter conscius esset, posset iuste
 resiliere. Quia eo ipso quod vnus contrahens est
 illo vitio maculatus, alter re vera, & coram Deo
 est absolutus à fide præstanda promissioni: Ergo
 ille non potest cogere hunc, quod non de-
 bet præstare. Antecedens patet, quia si nosset
 alterius defectum, secundum omnes absolutus
 maneret: notitia autem facti non absoluit re-
 ipsa, sed factum ipsum. Ergo antè notitiam erat
 re ipsa absolutus, & solum ex conscientia erro-
 nea tenebatur. Sic Nauar. *cap. 2. 2. num. 23. Co-*
nat. 4. Decretal. part. 2. cap. 7. num. 4. Armil. verb.
Adulterium. num. 4. & 8. Angel. num. 3. Basil.
lib. 1. 2. cap. 18. num. 7. Villalob. tractat. 12. diffi-
14. num. 3.

Si Sponsalia scire valida patiens occultum
 vitium potest alterum sponsum cogere stare
 Sponsalibus, dum alter nescit tali scientia illud
 vitium, ut iuste possit Sponsalibus resiliere.
 Quia sicut per adulterium vnus eximitur al-
 ter ab obligatione reddendi, & si illud sciret,
 posset obicere: sic per fornicationem, aut
 morbum gallicum, vel aliam iustam causam
 in vno sponso existentem, eximitur alter ab ob-
 ligatione implendi Sponsalia: & si illam nos-
 set, posset obicere: & vtroque est eadem
 dissolvendi ratio, scilicet, quia frangenti fi-
 dem fides seruanda non est. Ita Sanchez *lib. 1.*
d. 68. num. 1. Hurrad. d. 2. diff. 17. Palas d. 1.
punct. 30. num. 8. Trul. lib. 7. cap. 2. dub. 14. à nu. 1.
Leand. tract. 9. d. 2. qu. 57.

Scio Coninch asseruisse id posse geri casu dū-
 taxat, quo defectus sint occulti, & alteri mini-
 me perniciosi: secus autem si graui eum per-
 nitie afficiant. At ego absolute posse eum co-
 gere existimo. Quia licet ignarus defectus, ius
 habeat dissolvendi Sponsalia ex parte sui: ta-
 men ea non dissolvit ex causa iusta, quam ig-
 norat, nempe quod non velit contrahere ma-
 trimonium cum illo, qui eiusmodi defectu la-
 Euseb. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

borat. Nam quamvis eo ipso, quod non vult
 contrahere, dissolvat Sponsalia ex parte alte-
 rius: eo enim ipso cedit iuri suo, & alterius
 obligationi: non tamen aufert sibi obligatio-
 nem, qua adstrictus est laboranti eo defectu;
 vnde defectu laborans potest alterum defectus
 ignarum compellere, ut secum contrahat ma-
 trimonium, ad satisfaciendum obligationi, qua
 adhuc ad contrahendum illigatur.

DVBIVM LXXXVIII.

An quando adest causa sufficiens ad Spon-
 salium dissolutionem, ad id sis
 necessaria Iudicis au-
 thoritas.

Sponsalia valida nunquam possunt propria
 auctoritate dissolui. Quia *Cap. Duo pueri,*
de sponsal. penitentia imponitur cuidam, eo
 quod iudicio Ecclesiæ irrequisito sponsam di-
 misserit. Et *Cap. Saculares, 53. quæstion. 2.*
 pœna afficiuntur, qui absque auctoritate Ec-
 clesiæ separantur. Sic Innocent. *Cap. De illis*
de des. impub. vbi de impuberibus dicitur, si
 ad pubertatem venientes reclamant, iudicio
 Ecclesiæ separandos esse.

Etiam si Sponsalia valida sint, vbi est certi-
 tudo causæ, & facti, nulla Iudicis desideratur
 auctoritas, sed si aliquando desideretur, erit
 ratione scandali vitandi. Quia Sponsalia taci-
 tam conditionem habent, Nisi aliquis casus
 ex præfatis accidat. Quare occurrente aliquo
 ex iis, licitum est ex natura rei, propria au-
 thoritate dissolvere, sicut deficienti conditio-
 ne. Ita Sanchez *lib. 1. d. 69. n. 3. Basil. libr. 12. cap. 18.*
n. 8. Nauar. cap. 2. 2. num. 18. Rebel. lib. 4. q. 8. diff. 9.
Ochagau. q. 2. 2. n. 16. Bonac. q. 1. pun. 1. n. 5. & 9.
Hurrad. d. 2. diff. 18. Palas d. 1. punct. 31. nu. 1.
Trul. lib. 7. cap. 2. dub. 16. Manuel tom. 1. sum. cap.
245. num. 11.

Ego quidem his adherens, doctrinam expo-
 no. Si causa dissolvendi Sponsalia publica sit,
 ac certa, tam de iure, nam est in iure expre-
 sa: quam de facto, certum enim est, talem
 causam adesse; tunc licet Sponsalia sint pu-
 blica possunt propria auctoritate dissolui.
 Quia tunc scandalum cessat, cum dissolutio-
 nis causa manifesta sit. At si certa sit dissolu-
 tionis causa de iure, & de facto, licet occulta,
 & sint etiam occulta Sponsalia: possunt etiam
 propria auctoritate dissolui; quia cessat simili-
 ter scandalum. Verum dum causa certa est de
 iure, & de facto, occulta tamen, & Spon-
 salia publica: Iudicis desideratur auctoritas ad
 ea dissolvenda: non tamen iudicio, esse cul-
 pam lethalem propria auctoritate dissolvere,
 nisi indè graue scandalum oriretur, Quia nul-
 libi in iure cauetur, eam auctoritatem
 esse necessariam, & dissolvens iure suo
 vitur. Imò si causa ita occulta sit, ut
 coram Iudice probari nequeat, dissolvens
 Sponsalia publica auctoritate propria, non
 delinquet. Quia petita licentia probationis
 defectu denegabitur: & ex alia parte recupe-
 rat innocens rem sibi debitam, quam fas est,
 propria auctoritate capere, quando in iudicio,
 D

recuperari nequit. Porro cum causa dissolutionis est dubia, vel de iure, quia non est certum esse sufficientem, vel de facto, quia alter non est certus, eam adesse lethale crimen erit, propria autoritate Sponsalia dissolvere. Quia adest probabile iniustitiae periculum, dum alter in dubio iure suo acquirit, ut fides data impleatur. Monuerim denique, Iudicem, cuius autoritate sponsalia sunt dissolvenda, solum esse Ecclesiasticum ordinarium, vel delegatum; quia haec est materia spiritualis; non autem Parochum; quia non est foro in externo Iudex.

DVBIVM LXXXIX.

An quando ex aliqua sufficienti causa dissolvuntur Sponsalia iuramento firmata, sit necessarium petere iuramenti relaxationem.

334.
Est necessaria
relaxatio iuramenti.

IN omnibus eventibus quibus licitum est Sponsalia dissolvere, ob causam praecedentem ignoratam, vel superuenientem, si iuramento stabilita sint, necessarium est, petere iuramenti relaxationem. Quia est iuramentum rei licitae, quod necessario servandum est, nisi

relaxetur. *Cap. si vero, de iureiur.* Sic Sotus in 4. dist. 17. *question. 1. artic. 3. ad 1. Vi-* gocti. l. *institui cap. 16. §. 7. Ludovic. Lopez* *part. 2. instruct. cap. 16. de matrimonio*, dicens, promittentem ei, quam Virginem esse putabat, non teneri implere: licet iuravit; quia potest petere iuramenti relaxationem.

Nulla opus est relaxatio. Quia si iuramentum conditionem contineret, illa non impleta, nulla desiderata relaxatione, minime adstringeret: sed in casibus omnibus praefatis inest tacita conditio iuramento: Ergo. Probo minorem, quia iuramentum accedens contractui, ipsius naturam, & conditiones sortitur, *Cap. de non numer. pecun.* Sponsalia autem habent tacitam conditionem: si res in eodem statu permanerint, id est, si causa non superueniat, aut praecedens denique cognoscatur legitima ad ea dissolvenda. Ita Sanchez *lib. 1. d. 67. numero 2. Bonacin. question. 1. pun. 10. numer. 6. Gutier. de matrimon. cap. 15. Leand. tractat. 9. d. 2. question. 60. Basil. lib. 12. cap. 18. num. 8.*

Idem profus affirmo; quia evanescente ³³⁵ matrimonij promissione, necessum est, obligat ^{Idem affirmit} tionem iuramenti profus evanescere. Profecto iuramentum rei licitae fateor obligare, donec relaxetur, nisi conditio expressa, vel tacite subintellecta deficiat.

LIBER